

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

**Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ**

Διπλωματική εργασία

Τίτλος «Η Διαμεσολάβηση στη δομή του δικαιοϋικού συστήματος»

της

(Ευφροσύνης Νούρτση,

A.E.M. : 972)

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σωτηρία Τριαντάρη, Καθηγήτρια, Διευθύντρια Μεταπτυχιακού
και Πρόεδρος

Εξεταστές: Παρασκευή Γκιούρκα, εξωτερική συνεργάτης ΠΔΜ
Θεμιστοκλής Λαζαρίδης, Αναπλ. Καθηγητής Τμ. Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
του Παν/μίου Θεσσαλίας

Φλώρινα, Ιούνιος 2019

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου κα. Σωτηρία Τριαντάρη, γιατί υπήρξε πηγή έμπνευσης για μένα από την πρώτη στιγμή καθώς και για την πολύτιμη συμβολή της τόσο στη διαμόρφωση του θέματος της παρούσας εργασίας όσο και για την υποστήριξή της κατά την συγγραφή της .

Περαιτέρω, οφείλω να ευχαριστήσω το σύνολο του διδακτικού αλλά και του διοικητικού προσωπικού στο **Π.Μ.Σ «Επιστήμες της Αγωγής: Εκπαίδευση στη Διαχείριση Ανθρώπινου Δυναμικού» του Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας**, τόσο για τις γνώσεις όσο και για τη βοήθεια αντίστοιχα, που μου προσέφεραν καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησής μου.

Copyright © Ευφροσύνη Νούρτση, 2019.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Όνοματεπώνυμο: Ευφροσύνη Νούρτση

A.E.M.: 972

Ηλεκτρονική διεύθυνση: f.nourtsi@hotmail.com

Έτος εισαγωγής: 2017

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Η Διαμεσολάβηση στη δομή του δικαιοϋκού συστήματος»

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σωτηρία Τριαντάρη, Καθηγήτρια, Διευθύντρια Μεταπτυχιακού και Πρόεδρος

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι τη συγγραφέα.

Ημερομηνία 07/06/ 2019

Η δηλούσα

(Ευφροσύνη Νούρτση)

*Συμπληρώνεται από τη Γραμματεία

* Ο φοιτητής συμπληρώνει υποχρεωτικά το ονοματεπώνυμο του επιβλέποντος/ουσας καθηγητή/τριας

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	I
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	VI
ABSTRACT	VII
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 «ΑΠΟΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ»	3
1.1 Το Αθηναϊκό σύστημα απονομής δικαιοσύνης	3
1.2 Η απονομή δικαιοσύνης στη Σπάρτη.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 « ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΟΦΩΝΕΣ ΕΠΑΡΧΙΕΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΪΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ».....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 «ΑΠΟΝΟΜΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ»	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 «ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ»	13
4.1 Ιστορική αναδρομή	13
4.2 Εναλλακτικές μορφές επίλυσης των διαφορών – εννοιολογική αποσαφήνιση.....	14
4.3 Οι εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών στη σύγχρονη ιστορία	15
4.4 Οι σημαντικότερες μέθοδοι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών.....	16
4.5 Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στην Ελλάδα πριν τη ψήφιση του Ν. 3898/2010	19
4.6 Διαίτησια (Άρθρα 867-903 ΚΠολΔ)	20
4.7 Σύμβιβασμος	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	22
«Η ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ»	22
5.1 Γενική περιγραφή.....	22
5.2 Η εξέλιξη της διαμεσολάβησης – σύντομη αναφορά	23
5.3 Βασικές αρχές της διαμεσολάβησης.....	24
5.4 Χαρακτηριστικά της διαμεσολάβησης	26
5.4.1 Διαφορές Διαμεσολάβησης με άλλες διαδικασίες εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών.....	27
5.5 Η Διαμεσολάβηση ως διαδικασία	29
5.6 Τρόποι υπαγωγής στη Διαμεσολάβηση	30
5.7 Κώδικας δεοντολογίας των Διαμεσολαβητών	30
5.8 Πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης	31
5.9 Οφέλη της Κοινωνίας από τη Διαμεσολάβηση – Κοινωνική Διαμεσολάβηση	32
5.10 Το Νομοθετικό Πλαίσιο του Θεσμού της Διαμεσολάβησης στην Ελλάδα	34
5.10.1 Ο Ν. 3898/2010 «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις»	34
5.10.2 Ο Ν. 4512/2018 «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις»	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 «ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ».....	38
6.1 Σκοπός και Στόχοι της Έρευνας	38
6.2 Έρευνήσιμα ερωτήματα	38
6.3 Μεθοδολογία.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 «ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ»	40
7.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	40
<i>Μέρος Α΄</i>	40
<i>Μέρος Β΄</i>	44
<i>Μέρος Γ΄</i>	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 «ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ»	58
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	61
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ	64
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	65

Περίληψη

Η Διαμεσολάβηση, θεωρείται σήμερα ως η πλέον διαδεδομένη μέθοδος, εναλλακτικής επίλυσης διαφορών που προκύπτουν μεταξύ δύο μερών. Έκανε την εμφάνισή της στην ελληνική έννομη τάξη το 2010 κι έκτοτε φαίνεται ότι απασχολεί ολοένα και περισσότερο τους επαγγελματίες του χώρου.

Σκοπός της είναι όχι μόνο η διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των δύο αντισυμβαλλόμενων πλευρών, αλλά ταυτόχρονα και η ικανοποίηση σε ψυχολογικό και ηθικό επίπεδο. Στο σημείο αυτό φαίνεται ότι απομακρύνεται από την κλασική απονομή δικαιοσύνης καθώς οι στόχοι της είναι περισσότεροι. Στην Ελλάδα, ως μέθοδος, δυστυχώς δεν έχει βρει τη θέση που της αρμόζει στην απονομή δικαιοσύνης παρά τις νομοθετικές διατάξεις που φαίνεται να την ευνοούν.

Ο δικαστικός κόσμος, εμφανίζεται μοιρασμένος σχετικά με την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητα του θεσμού στην ελληνική απονομή της δικαιοσύνης, ενώ υποστηρίζεται ότι σύντομα θα ατονήσει. Παράλληλα, πολλοί είναι αυτοί που εκφράζουν την άποψη ότι θα πρέπει να προηγείται της τυπικής δικαιοσύνης και της προσφυγής στις δικαστικές αίθουσες, ενώ οι διαμεσολαβητές, σύμφωνα πάντοτε με την άποψη των δικαστικών που συμμετείχαν στην έρευνα, θα πρέπει να έχουν κριτική σκέψη, πειθώ, ενσυναίσθηση, γνώσεις αλλά και εχεμύθεια.

Λέξεις κλειδιά: Διαμεσολάβηση, Δικαστές, Εναλλακτικοί Τρόποι Επίλυσης Διαφορών, Δικαιοσύνη

Abstract

Mediation is now regarded as the most widespread method of alternative dispute resolution between two parties. It has emerged in the Greek legal class in 2010, and has since become more and more anxious for professionals in the field. Its purpose is not only to settle the differences between the two sides, but also to satisfy psychologically and morally.

At this point, it seems to be moving away from the classical judiciary as its objectives are more. Unfortunately, in Greece, as a method, it has not found its place in the administration of justice, despite the legislative provisions that seem to favor it. The judiciary appears divided on the necessity and usefulness of the institution in the Greek administration of justice, and they claim that it will soon be weakened. At the same time, many are of the opinion that they should take precedence over formal justice and recourse to court rooms, while professionals in the field, according to the opinion of the judges who participated in the investigation, should have critical thinking, persuasion, empathy, knowledge and confidentiality.

Keywords: Mediation, Judges, Alternative Dispute Resolution (ADR), Justice

Εισαγωγή

Η πρώτη εμφάνιση του ανθρώπινου είδους πάνω στη Γη, πριν από εκατομμύρια χρόνια, και η ανάγκη οργάνωσής του σε ομάδες, έφερε και τις πρώτες συγκρούσεις ανάμεσα στα μέλη αυτών. Κατά συνέπεια, ήταν αναγκαία η εύρεση τρόπων επίλυσης των διαφορών, που πολύ συχνά πρόεκυπταν. Κάπως έτσι, δημιουργήθηκε και η ανάγκη απονομής της δικαιοσύνης από μία ύψιστη κατευθυντήρια αρχή, που συνήθως ταυτιζόταν με την εξουσία του εκάστοτε μονάρχη. Αναμφίβολα, η Δικαιοσύνη αποτελεί έναν πολύ σημαντικό πυλώνα της δημοκρατίας κάθε χώρας, που αλληλοσυμπληρώνεται και αλληλεπιδρά με τις υπόλοιπες δύο, την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία.

Υπό αυτό το πρίσμα, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τη μακρά πορεία της τακτικής δικαιοσύνης ανά τους αιώνες, ως κύρια πηγή απονομής δικαιοσύνης, και την εμφάνιση και συμπληρωματική δράση νέων μορφών εναλλακτικής επίλυσης διαφορών και ειδικότερα της διαμεσολάβησης. Η εξάπλωση του θεσμού αυτού στη χώρα μας, που κατά άλλους ειδικούς είναι άκρως αναγκαία, αφού θα αποσυμφορήσει τα ήδη υπερφορτωμένα πινάκια των δικαστηρίων και θα μειώσει σημαντικά τον φόρτο των δικαστικών λειτουργιών, εξοικονομώντας ταυτόχρονα κόστος και χρόνο και στα εμπλεκόμενα μέρη μακραιώνων δικαστικών αγώνων, φαίνεται να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη και με τις απόψεις των εκπροσώπων του ισχύοντος νομικού πλαισίου.

Η Διαμεσολάβηση αποτελεί έναν καινοφανή θεσμό για τα ελληνικά δεδομένα, και ως γνωστό, κάθε τι νέο είναι δυνατό να επισύρει κάποιο φόβο και επιφυλακτικότητα, που αίρονται όταν αυτό καταστεί στην πορεία γνωστό και οικείο.

Ποια είναι λοιπόν σήμερα η στάση των Ελλήνων δικαστικών (και δη των Ειρηνοδικών του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι είναι αντικείμενο μελέτης της παρούσας εργασίας, λόγω της ιδιότητας της συγγραφέως, ως υπαλλήλου του παραπάνω δικαστικού καταστήματος) απέναντι στη Διαμεσολάβηση; Ποιο πιστεύουν ότι θα είναι το μέλλον του θεσμού στην Ελλάδα; Σε ποιο βαθμό θα ωφεληθεί η τακτική δικαιοσύνη από την καθιέρωση της Διαμεσολάβησης αλλά και ποια είναι τα προσόντα που θα πρέπει να έχει ένας Διαμεσολαβητής; Είναι μερικά από τα ερωτήματα που απαντά η παρούσα ερευνητική εργασία ειδίκευσης, η οποία είναι διαρθρωμένη σε επτά κεφάλαια.

Στα πρώτα τρία κεφάλαια, επιχειρείται επιγραμματική ανασκόπηση των παραδοσιακών μεθόδων απονομής δικαιοσύνης από την αρχαιότητα ως και το Βυζάντιο, γιατί σε αυτά ερείδεται το σημερινό δικαιοσύνη μας σύστημα. Στο τέταρτο γίνεται αναφορά στις εναλλακτικές μεθόδους απονομής της δικαιοσύνης, αναπόσπαστο κομμάτι στο πάζλ του δικαιοσύνης συστήματος, ενώ στο πέμπτο αναλύεται λεπτομερώς ο θεσμός της Διαμεσολάβησης. Στο έκτο κεφάλαιο γίνεται μνεία στη Μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για το σχεδιασμό της έρευνας ενώ στο έβδομο και όγδοο γίνεται εκτενής αναφορά στα ευρήματα και στα συμπεράσματά της.

Κεφάλαιο 1 «Απονομή Δικαιοσύνης στην αρχαιότητα»

1.1 Το Αθηναϊκό σύστημα απονομής Δικαιοσύνης

Στο πάνθεο των προσωπικών, κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών αξιών η Δικαιοσύνη διαχρονικά καταλαμβάνει μία ξεχωριστή θέση. Δεν είναι τυχαίο ότι ακόμη και στην ελληνική μυθολογία η Δικαιοσύνη προσωποποιείται και παίρνει τη μορφή θεοτήτων όπως αυτές της Θέμιδος και της Δίκης.

Ανατρέχοντας στην ιστορία της, ξεχωρίζουμε το Αθηναϊκό σύστημα απονομής Δικαιοσύνης, με χαρακτηριστικά που το διαφοροποιούσαν από εκείνα των άλλων πόλεων – κρατών της εποχής, τα οποία συνοψίζονται στα παρακάτω: α. Το Αθηναϊκό σύστημα ήταν «ανοικτό», δηλαδή έπαιρναν μέρος οι διάδικοι αλλά και δημόσια όργανα, είτε μονοπρόσωπα είτε συλλογικά, που εκπροσωπούσαν την κοινότητα των πολιτών. β. Ήταν «Δημοκρατικό», δίνοντας τη δυνατότητα συμμετοχής σε όλους τους άντρες άνω των 30 ετών, υπό τον όρο ότι δεν είχαν στερηθεί τα πολιτικά τους δικαιώματα. γ. Επιπλέον, είχε χαρακτήρα «αγωνιστικό», δηλαδή οι ίδιοι οι διάδικοι είχαν την υποχρέωση να προετοιμαστούν, να παρουσιάσουν την επιχειρηματολογία τους αλλά και να εκτελέσουν στη συνέχεια τη δικαστική απόφαση. δ. Αξιοσημείωτο είναι ότι επανδρώνονταν από «ερασιτέχνες» και όχι από επαγγελματίες νομικούς και δικαστές. ε. Τέλος, οι προσφυγές διακρίνονταν σε καταγγελίες για προσβολή κάποιου έννομου αγαθού με δημόσιο ενδιαφέρον (γραφή) και σε καταγγελίες για προσβολή κάποιου ιδιωτικού αγαθού (δίκη) ενώ οι αποφάσεις ήταν «τελεσιδίκες», χωρίς τη δυνατότητα έφεσης, αφού τα λαϊκά δικαστήρια θεωρούνταν και ήταν τα ανώτατα δικαστήρια.

Στην Αθήνα, τρία ήταν τα δικαστήρια, ο *Άρειος Πάγος*, η *Ηλιαία* και τα λεγόμενα «*φονικά*» δικαστήρια.

Ο *Άρειος Πάγος*, αποτελούσε το αρχαιότερο και το πιο αξιοσέβαστο δικαστήριο της Αθήνας, που συνεδρίαζε σε ανοικτό πάντα χώρο (λόγω της προκατάληψης των πολιτών απέναντι στο «μιαρό» δολοφόνο), στον ομώνυμο λόφο απέναντι από την Ακρόπολη. Ο χαρακτήρας της εξουσίας του Αρείου Πάγου αμφισβητήθηκε συχνά, γιατί εξελισσόταν σε κάθε εποχή ανάλογα με την εξέλιξη του πολιτεύματος. Ήδη από τα χρόνια του Σόλωνα, είχε συγκεντρώσει μεγάλη δύναμη (Τζα - Γιονκ, 1991). Στα αρχαϊκά χρόνια, είχε απεριόριστες αρμοδιότητες καθώς εκδίκασε πολλές και

διαφορετικές υποθέσεις. Από το 462/1π.Χ ωστόσο, περιορίστηκε στην εκδίκαση υποθέσεων ανθρωποκτονίας με πρόθεση, σωματικής βλάβης, δηλητηρίασης, εμπρησμού και καταστροφής ιερών ελαιόδεντρων.

Η *Ηλιαία*, αποτελούσε το κατεξοχήν «δικαστήριο» της Κλασικής Αθήνας. Πολλές θεωρίες έχουν διατυπωθεί για την προέλευση του θεσμού της *Ηλιαίας*. Για πολλούς μελετητές, αυτή προϋπήρχε του Σόλωνα και ο τελευταίος προέβη σε μεταρρύθμιση του θεσμού. Για άλλους, ο θεσμός ταυτίζεται με τη νέα Βουλή των Τετρακοσίων που ίδρυσε ο Σόλωνας (Καραμπάτσου, 2018). Την Κλασική εποχή, ως όρος η *Ηλιαία* χρησιμοποιούνταν για να δηλώσει το λαϊκό δικαστήριο, μέρος του θεσμού απονομής δικαιοσύνης, το οποίο δίκασε είτε σε ολομέλεια είτε σε επιμέρους τμήματα. Οι υποθέσεις της είχαν είτε δημόσιο είτε ιδιωτικό χαρακτήρα και για αυτές δεν είχε προβλεφθεί κάποιο άλλο δικαστήριο. Οι Αθηναίοι πολίτες ήταν οι ίδιοι τους υπεύθυνοι για την απονομή της δικαιοσύνης, κληρώνονταν ως δικαστές υπό προϋποθέσεις και εκδίκαζαν υποθέσεις δημόσιας ή ιδιωτικής φύσης. Το σώμα των δικαστών αποτελούνταν από 6.000 δικαστές. Κάθε μέρα εκδικάζονταν υποθέσεις και οι δικαστές επιλέγονταν με κλήρωση την ίδια εκείνη ημέρα, με στόχο να διασφαλιστεί η αμεροληψία τους, η αντικειμενικότητα των αποφάσεών τους και να αποτραπούν ή να περιοριστούν φαινόμενα χρηματισμού και δωροδοκίας.

Μια σημαντική ιδιαιτερότητα της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, ήταν η ύπαρξη τεσσάρων διαφορετικών δικαστηρίων για την εκδίκαση διαφορετικών ειδών ανθρωποκτονίας. Έτσι, ο «Άρειος Πάγος» εκδίκαζε υποθέσεις ανθρωποκτονίας Αθηναίου πολίτη από πρόθεση, σωματική βλάβη με θανατηφόρο πρόθεση, δηλητηρίαση και εμπρησμό, το «Παλλάδιον» ανθρωποκτονία Αθηναίου πολίτη από αμέλεια, ανθρωποκτονία Μετοίκου, δούλου ή ξένου, ηθική αυτουργία και ακούσια ανθρωποκτονία (εναντίον οποιουδήποτε). Ακολούθως, το «Δελφίνιον» εκδίκαζε «συγγνωστή» ανθρωποκτονία, δηλ. τη συμπεριφορά που προξένησε μεν το θάνατο, ο δράστης ωστόσο υποστήριζε ότι έδρασε σύμφωνα με τον νόμο, όπως λ.χ θανάτωση μοιχού ή κλέφτη συλληφθέντος επ' αυτοφώρω, ανθρωποκτονία κατά τη διάρκεια πολεμικής σύρραξης (από φίλια πυρά), κατά την διεξαγωγή αθλητικών αγώνων (πυγμαχία, πάλη κ.λπ.), περιπτώσεις αυτοάμυνας κι ανθρωποκτονία εξόριστου για φόνο. Το «Έν Φρεαττοί», στη συνέχεια, ασχολούνταν με κατηγορίες για εκούσια ανθρωποκτονία εναντίον ατόμου ήδη καταδικασθέντος και εξορισθέντος για ακούσια ανθρωποκτονία. Τέλος το «Πρυτανείον», εκδίκαζε υποθέσεις ανθρωποκτονίας από άγνωστο δράστη, ζώο, ή αντικείμενο (Παπαγιάννη, και συν., 2015).

Εκτός από τον Άρειο Πάγο, την Ηλιαία και τα φονικά δικαστήρια, οι Αθηναίοι αξιωματούχοι (δηλαδή οι εννέα άρχοντες, οι στρατηγοί, οι ένδεκα, οι αγορανόμοι, οι αστυνόμοι κ.α) ασκούσαν δικαιοδοτικές αρμοδιότητες στο πλαίσιο των γενικών αρμοδιοτήτων τους. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, όπου απειλούνταν το δημοκρατικό πολίτευμα, η Βουλή των Πεντακοσίων και η Εκκλησία του Δήμου δύναντο να λειτουργήσουν και ως δικαστήρια.

Ο κάθε πολίτης που υπέβαλε μια καταγγελία, έπρεπε να εντοπίσει και ποια ήταν η κατάλληλη διαδικασία για την αξίωσή του ώστε να υποβάλλει την ανάλογη έγγραφη καταγγελία. Όταν η αξίωση ξεπερνούσε τις δέκα δραχμές, η υπόθεση παραπεμπόταν στους «δημόσιους διαιτητές», θεσμός, ο οποίος θεσπίστηκε το 399 π.Χ., με στόχο την αποσυμφόρηση της Ηλιαίας. Ως δημόσιοι διαιτητές, υπηρετούσαν όλοι οι Αθηναίοι πολίτες άνω των 60 ετών και η θητεία τους ήταν ετήσια. Το σύνολο των διαιτητών κάθε έτους διαιρούνταν σε δέκα τμήματα και κάθε ένα εκδίκαζε τις υποθέσεις μιας φυλής. Ο ορισμός του δημόσιου διαιτητή γινόταν με κλήρωση ανάμεσα στους διαιτητές της φυλής του εναγόμενου και ο ρόλος του ήταν να συμφιλιώσει ή να συμβιβάσει τους διαδίκους. Εφόσον αποτύχαινε, προχωρούσε στην εκδίκαση, ακούγοντας τους εκατέρωθεν ισχυρισμούς και εκτιμώντας τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμιζαν οι διάδικοι. Η απόφαση του δημόσιου διαιτητή μπορούσε να προσβληθεί στην Ηλιαία, η οποία εκδίκαζε την υπόθεση με βάση, όμως, τα αποδεικτικά στοιχεία που είχαν προσκομιστεί ενώπιον του διαιτητή.

1.2 Η απονομή δικαιοσύνης στη Σπάρτη

Στην αρχαία Σπάρτη, η συνύπαρξη διαφορετικών μορφών εξουσίας, όπως οι Βασιλείς, η Γερουσία, οι Έφοροι και η Συνέλευση των Πολιτών η «Απέλλα» έκανε το πολίτευμά της πολύπλοκο και ιδιόμορφο (Μπιργάλιας, 2008). Το καθεστώς αυτό χαρακτηρίζεται από πολλούς ως μεικτό, αφού συνένωνε στοιχεία τόσο από το Δημοκρατικό πολίτευμα όσο κι από ολιγαρχικά – μοναρχικά.

Για το σύστημα απονομής δικαιοσύνης στις ελληνικές πόλεις - κράτη, εκτός των Αθηνών, ελάχιστα πράγματα γνωρίζουμε. Εξάίρεση αποτελεί η Σπάρτη.

Τα όργανα που ήταν αρμόδια για την απονομή της δικαιοσύνης στη Σπάρτη, ήταν οι δύο *Βασιλείς*, η *Γερουσία* και οι *Πέντε Έφοροι*, ειδικά από τα τέλη του 6^{ου} αιώνα π.Χ..

Οι *Βασιλείς*, ηγούνταν, αφενός, της πολιτικής εξουσίας και η εξουσία τους ήταν κληρονομική. Επρόκειτο δηλαδή περισσότερο για διαρχία παρά μοναρχία. Αφετέρου, στα κλασικά χρόνια, εκδίκαζαν και αποφαίνονταν για υποθέσεις ορισμένης θεματολογίας (Μπιργάλιας, 2008) όπως θέματα που αφορούσαν τις γυναίκες, μοναδικές κληρονόμους περιουσιών, υιοθεσίες, δημόσιους δρόμους και θρησκευτικά αδικήματα. Η κύρια δικαστική τους αρμοδιότητα όμως ασκούνταν κατά τη διάρκεια εχθροπραξιών, κατά τη διάρκεια των οποίων η εξουσία που ασκούσαν εκεί ήταν απεριόριστη, καθώς ο Βασιλεύς, μπορούσε να καταδικάσει οποιονδήποτε στρατιώτη για δειλία ή για κάποιο άλλο στρατιωτικό αδίκημα. Ωστόσο και οι ίδιοι οι Βασιλείς, μπορούσαν να δικαστούν. Η δίκη τους διεξαγόταν με τη συμμετοχή των Εφόρων, από τη Γερουσία.

Η *Γερουσία* συνιστούσε το ανώτερο δικαστικό όργανο στην αρχαία Σπάρτη. Αποτελούνταν από πολίτες, άνω των 60 ετών, με ισόβια θητεία. Στις αρμοδιότητές της ήταν η εκδίκαση υποθέσεων (Μπιργάλιας, 2008) μεταξύ Σπαρτιατών πολιτών και κυρίως ανθρωποκτονίες αλλά και άλλες υποθέσεις, στις οποίες επιβαλλόταν η ποινή του θανάτου, της εξορίας, της στέρησης πολιτικών δικαιωμάτων και του προστίμου. Οι κατηγορούμενοι απολογούνταν ενώπιον της Γερουσίας, η οποία ήταν γνωστή για την καθυστέρησή της όσον αφορούσε στην έκδοση των αποφάσεων.

Οι *Έφοροι*, ήταν ένα συλλογικό σώμα με μεγάλη επιρροή και αποτελούνταν από πέντε άρχοντες. Δε ξέρουμε πολλά για την προέλευση του θεσμού, ωστόσο από τον 5^ο αι, φαίνεται ότι αποκτά επιρροή και αποτελεί σημαντικό θεσμό του Σπαρτιατικού πολιτεύματος. Μέσω αυτού του σώματος, εκφραζόταν ο Δημοκρατικός χαρακτήρας της Σπάρτης (Μήλιος, 2008).

Οι *Πέντε Έφοροι*, εκλέγονταν για ένα έτος, μπορούσαν να επιβάλλουν χρηματικές ποινές ενώ ήταν αρμόδιοι για την εκτέλεση της ποινής. Στις επιπρόσθετες αρμοδιότητές τους ήταν να τιμωρούν τους εν ενεργεία αξιωματούχους, να τους καθαιρούν και να τους οδηγούν σε δίκη με ποινή το θάνατο, ενώ τέλος επέβαλλαν τη θανατική ποινή σε «περιοίκους»¹ και ξένους. Σε υποθέσεις δημόσιου ενδιαφέροντος, οι *Έφοροι* ενεργούσαν από κοινού και αποφάσιζαν με απλή πλειονοψηφία, ενώ σε ιδιωτικές υποθέσεις μπορούσαν να δικάζουν ατομικά. Οι *Έφοροι* εκδίκαζαν τις ιδιωτικές διαφορές κάθε μέρα, επομένως κάθε καταγγέλλον θα μπορούσε να υποβάλλει την καταγγελία του καθημερινά σε έναν Έφορο (Μήλιος, 2008). Ιδιωτική διαιτησία, όπως επίσης απόπειρες συμβιβασμού θα πρέπει να γίνονταν, αλλά δεν ήταν θεσμοθετημένες, όπως στην Αθήνα. Σε υποθέσεις δημόσιου ενδιαφέροντος, οι *Έφοροι* δέχονταν τις καταγγελίες, ασκούσαν ανακριτικά

¹ «Περιοίκιοι» ήταν οι ελεύθεροι κάτοικοι των ορεινών και παραλιακών περιοχών που δεν θεωρούνταν πολίτες της Σπάρτης.

καθήκοντα και, σε κάποιες περιπτώσεις, εκδίκάζαν οι ίδιοι τις υποθέσεις, αφού ο κατηγορούμενος απολογούνταν. Αξιοσημείωτη είναι η ύπαρξη των *ελλανοδικών*, που ήταν αξιωματούχοι που δίκάζαν υποθέσεις μεταξύ Λακεδαιμονίων και ξένων, στη Σπάρτη αλλά και υποθέσεις κατά τη διάρκεια εκστρατείας. Αντίθετα με ότι συνέβαινε στην Αθήνα, μία υπόθεση μπορούσε να επανέλθει για κρίση, ενώ είχε ήδη κριθεί μία φορά. Η δε θανατική ποινή αφορούσε είτε ρίψη από τον Καιάδα είτε απαγχονισμό.

Κεφάλαιο 2 « Απονομή της δικαιοσύνης στις ελληνόφωνες επαρχίες της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας»

Μετά τη ναυμαχία του Ακτίου το 31 π.Χ., ο Οκταβιανός κατέκτησε και το τελευταίο ανεξάρτητο βασίλειο στην ανατολική Μεσόγειο, το βασίλειο των Πτολεμαίων. Συνέπεια του παραπάνω ήταν η δημιουργία δύο διαφορετικών καθεστώτων: αφενός πόλεις που ήταν κατακτημένες και υποτελείς στη δικαιοδοσία του Ρωμαίου διοικητή και αφετέρου πόλεις που συμμαχισαν και διατήρησαν την δικαιοδική τους αυτονομία.

Ο Ρωμαίος διοικητής, μία φορά το χρόνο, περιόδευε σε σημαντικές πόλεις της επαρχίας του, που ήταν διαιρεμένη σε διοικητικές περιφέρειες (conventus), προκειμένου να λάβει μέρος σε δικαστικές συνεδρίες, με τη συνδρομή συνεργατών και εκπροσώπων της εκεί τοπικής κοινωνίας (consilium). Μπορούσε να κρίνει ο ίδιος, να διορίζει τρίτους ως δικαστές (ξενοκρίται) για υποθέσεις μεταξύ Ρωμαίων και ξένων, ενώ υπήρχε και η δυνατότητα σε σώματα δικαστών, οι οποίοι επιλέγονταν από καταλόγους πολιτών της κάθε πόλης, να εκδικάζουν τις υποθέσεις. Στη δικαιοδοσία του Ρωμαίου διοικητή ενέπιπταν κατ' αρχήν όλες οι διαφορές μεταξύ Ρωμαίων πολιτών. Μπορούσε, επίσης, να επιβάλλει ποινές, και ιδιαίτερα την ποινή του θανάτου. Η απονομή της ιδιότητας του Ρωμαίου πολίτη σε μη Ρωμαίους επέφερε τη σταδιακή επέκταση του πεδίου εφαρμογής του Ρωμαϊκού Δικαίου. Μετά το 212 μ.Χ. και την απόδοση της ιδιότητας του πολίτη στο σύνολο των ελεύθερων κατοίκων της αυτοκρατορίας, ο Ρωμαίος διοικητής είχε στη δικαιοδοσία του το σύνολο των ελεύθερων κατοίκων. Όπως ήταν φυσικό, εφαρμόζονταν παντού το Ρωμαϊκό Δίκαιο. Για την εκδίκαση μίας υπόθεσης έπρεπε κάποιος να καταθέσει πρώτα αίτηση σε κάποιον Ρωμαίο αξιωματούχο. Αν αυτή γινόταν αποδεκτή, τότε καλούνταν ο εναγόμενος και η υπόθεση συμπεριλαμβανόταν στον κατάλογο των υποθέσεων που θα έκρινε ο Ρωμαίος διοικητής ή ο τελευταίος θα την παρέπεμπε για εκδίκαση σε άλλο όργανο. Ο εναγόμενος όφειλε να παρίσταται στην πόλη, όπου βρισκόταν η έδρα του δικαστηρίου, αν και δεν έλειπαν οι αναβολές εκδίκασης. Κατά τη διάρκεια της ακρόασης από το Ρωμαίο διοικητή, υπήρχε η δυνατότητα στους διαδίκους να μισθώσουν τις υπηρεσίες κάποιου τρίτου ειδικευμένου ατόμου. Αν δεν υπήρχε συνήγορος, οριζόταν κάποιος από το Ρωμαίο διοικητή, εφόσον του το ζητούσαν και αυτό συνέβαινε κυρίως σε περιπτώσεις υπεράσπισης γυναικών και ανήλικων παιδιών. Η απόφαση του διοικητή ή του οργάνου, στο οποίο είχε παραπεμφθεί η υπόθεση, καταχωριζόταν στα δημόσια αρχεία της πόλης.

Κεφάλαιο 3 «Απονομή Δικαιοσύνης στο Βυζάντιο»

Στο Βυζάντιο, πηγή όλων των εξουσιών ήταν ο Αυτοκράτορας, ο οποίος κυβερνά στα βήματα του ρωμαϊκού προτύπου με τη διαφορά όμως ότι τώρα διαφαίνεται ως εκπρόσωπος του Θεού επί της γης, είναι βασιλεύς «ελέω Θεού». Από αυτόν πηγάζει κάθε μορφή εξουσίας, πολιτικής, στρατιωτικής, εκκλησιαστικής αλλά και δικαστικής. Ο ίδιος είναι ο κύριος του Δικαίου και ο ανώτατος δικαστής. Είναι ο απεσταλμένος του Θεού, που κυβερνά την αυτοκρατορία ως «έμψυχος νόμος». Έχει το δικαίωμα να καταργεί ή να εκδίδει νέους νόμους μέσα στο πνεύμα επιείκειας και φιλανθρωπίας. Ο ίδιος ωστόσο εξαιρείται των νόμων, παρόλο που υποτάσσεται και συμμορφώνεται με αυτούς, όχι γιατί εξαναγκάζεται, αλλά επειδή έχει μοναδικό του στόχο να αποτελέσει πρότυπο συμπεριφοράς και παράδειγμα προς μίμηση για τους υπηκόους του. Κατά συνέπεια, ο αυτοκράτορας φροντίζει για την παγίωση ενός κράτους δικαίου και την περιφρούρηση της ευνομίας. Επιχειρεί να ρυθμίσει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους αλλά και με το κράτος καταρτίζοντας νομοθετικούς κώδικες και εκδίδοντας διατάξεις. Εκτός όμως από τον Αυτοκράτορα η δικαιοσύνη απονεμόταν και από κρατικούς λειτουργούς. Στο αυτοκρατορικό συμβούλιο, συμμετείχαν κρατικοί αξιωματούχοι και συγκλητικοί ενώ οι αποφάσεις του αυτοκράτορα ήταν ανέκκλητες (Γκουτζιουκώστας, 2004). Ο αυτοκράτορας δεχόταν τις αιτήσεις των υπηκόων του ενώ έκρινε σύμφωνα με τους νόμους και το πνεύμα φιλανθρωπίας (Καραγιαννόπουλος, 1992).

Ειδικότερα οι επαρχιακοί άρχοντες έκριναν σε πρώτο βαθμό τις υποθέσεις στις επαρχίες. Υπήρχε και η δυνατότητα έφεσης. Όποιος όμως επιθυμούσε να εφεσιβάλει μία απόφαση απευθυνόταν στα δικαστήρια της πρωτεύουσας. Κατά την πρώιμη βυζαντινή περίοδο ο «Έπαρχος πραιτωρίων Ανατολής», ο επικεφαλής δηλαδή της μεγαλύτερης διοικητικής περιφέρειας του κράτους, που περιελάμβανε επαρχίες όπως αυτές της Θράκης, της Μ. Ασίας, της Συρίας, της Παλαιστίνης και της Αιγύπτου, με έδρα στην Κωνσταντινούπολη, αποτελούσε έναν από τους πιο υψηλόβαθμους δικαστές στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, ο οποίος μαζί με τον «κοιαίστωρα του ιερού παλατίου», που ήταν υπεύθυνος για την υπαγόρευση των νόμων (*leges dictandae*), εξέταζαν πληθώρα εφέσεων, προερχόμενες από τα επαρχιακά δικαστήρια. Σημαντικοί αξιωματούχοι, επικεφαλής μεγάλων υπηρεσιών, είχαν μεταξύ άλλων και δικαστικές αρμοδιότητες στην Κωνσταντινούπολη. Ένας από τους πιο σημαντικούς αξιωματούχους στην πρωτεύουσα ήταν ο διοικητής της, ο «έπαρχος της πόλεως», ο οποίος εκδίκασε κάθε αδίκημα αστικού ή ποινικού χαρακτήρα που αφορούσε όμως τους κατοίκους της Κωνσταντινούπολης. Επιπρόσθετα, ο «μάγιστρος των οφφικίων» και οι δύο

επικεφαλής των κεντρικών οικονομικών υπηρεσιών του κράτους («ο κόμης των θείων θησαυρών» και ο «κόμης των ιδικών κτήσεων»), εξέταζαν υποθέσεις που αφορούσαν υφισταμένους τους. Επί Ιουστινιανού θεσμοθετήθηκαν δύο ακόμη αξιωματούχοι, ο «πραίτωρ του δήμου», για να ανακουφίσει τον «έπαρχο της πόλεως» από το φόρτο εργασιών του, εκτελώντας αστυνομικά αλλά και δικαστικά καθήκοντα και ο «κοιαισίτωρ», υπεύθυνος για την ταχεία διεκπεραίωση των υποθέσεων των επαρχιωτών που κατέφθαναν στην Κωνσταντινούπολη, ο οποίος είτε συντόνιζε τα αρμόδια όργανα που θα τις εκδίκασαν, είτε εκδίκασε ο ίδιος τις υποθέσεις, όταν υπήρχε καθυστέρηση ή ολιγωρία από τα τελευταία.

Αμιγώς δικαστικοί λειτουργοί δεν υφίσταντο μέχρι τον 6^ο αιώνα. Η τομή στο δικαιοσύνη σύστημα έγινε από τον Ιουστινιανό, αφού θεσμοθέτησε για πρώτη φορά τους δώδεκα «επαγγελματίες» δικαστές, με μόνη τους αρμοδιότητα την εκδίκαση υποθέσεων, που τους παρέπεμπαν ο Αυτοκράτορας και οι κρατικοί λειτουργοί. Με άλλα λόγια οι πολίτες αδυνατούσαν να προσφύγουν σε αυτούς. Συνεδρίαζαν σε οικίσκους της Βασιλείου Στοάς, από την ανατολή μέχρι και τη δύση του Ηλίου, σε μία προσπάθεια να καταστεί το σύστημα απονομής δικαιοσύνης περισσότερο ευέλικτο. Σημαντικό είναι δε, ότι οι «δώδεκα δικαστές» ήταν γνώστες των νομοθετικών διατάξεων.

Συμπερασματικά, όσον αφορά την πρώτη περίοδο της βυζαντινής αυτοκρατορίας μέχρι τον 6^ο αιώνα μ.Χ, διαπιστώνουμε ότι λειτουργούσε ένα ολοκληρωμένο νομικό σύστημα με πολυάριθμες νομοθετικές διατάξεις.

Κατά τη μέση βυζαντινή περίοδο, οι αλλαγές που επήλθαν στην περιφερειακή και κεντρική διοίκηση της αυτοκρατορίας επηρέασαν και τη δικαιοσύνη, με αποτέλεσμα α) την παραμονή κάποιων κρατικών αξιωματούχων από την προηγούμενη περίοδο, όπως για παράδειγμα ο «κοιαισίτωρ του ιερού παλατίου» και ο «έπαρχος της πόλεως», οι οποίοι εξακολουθούσαν και παρέμεναν οι πιο υψηλόβαθμοι δικαστικοί λειτουργοί με έδρα στην Κωνσταντινούπολη, και β) την ανάδειξη νέων αξιωματούχων που επωμίζονταν τις δικαστικές αρμοδιότητες, όπως ο «*επί των κρίσεων*», ο «*δρουγγάριος της βίγλης*» που τέθηκε στο δεύτερο μισό του 11^{ου} αιώνα στην κορυφή της δικαστικής ιεραρχίας, ο «*δικαιοδότης*», ο «*πρωτοασηκρηίτις*», που ήταν το σπουδαιότερο μέλος της αυτοκρατορικής γραμματείας, και ο «*προκαθήμενος των δημοσιακών δικαστηρίων*», που εξέταζε υποθέσεις δημοσιονομικού περιεχομένου. Φυσικά το ανώτατο δικαστήριο εξακολουθούσε να παραμένει το αυτοκρατορικό δικαστήριο, το οποίο ήταν ταυτισμένο πάντοτε με τον αυτοκράτορα. Λειτουργούσε ως μονομελές, όταν ο αυτοκράτορας εκδίκασε μόνος του τις υποθέσεις, ενώ σε άλλες περιπτώσεις γινόταν και πολυμελές με τη συμμετοχή ανώτατων

αξιωματούχων. Η σύγκλητος, εξακολουθούσε να συμμετέχει στην εκδίκαση υποθέσεων συγγενών του αυτοκράτορα, ανώτατων αξιωματούχων και κληρικών αλλά και όσων είχαν διαπράξει κάποιο σοβαρό αδίκημα (Χριστοφιλοπούλου, 1986). Σε περιπτώσεις απουσίας του αυτοκράτορα από την πρωτεύουσα, στο αυτοκρατορικό προέδρευε ο έπαρχος της πόλεως. Παράλληλα ο αυτοκράτορας, μπορούσε να παραπέμψει μια υπόθεση σε δικαστές και αξιωματούχους. Η σύνθεση του αυτοκρατορικού, περιελάμβανε μέλη της συγκλήτου και άλλους ανώτερους αξιωματούχους (Γκουτζιουκώστας, 2004). Οι δικαστές την περίοδο αυτή πληρώνονταν από το δημόσιο ταμείο. Παρόλα αυτά φαίνεται ότι το δικαστικό σύστημα του 6^{ου} αιώνα, τον 7^ο, συνεχίζει να εφαρμόζεται γεγονός που σύμφωνα με τους ερευνητές θεωρείται φυσιολογικό. Κατά τη μέση περίοδο, η εισαγωγή του θεσμού των «Θεμάτων» στη διοίκηση των περιφερειών της Αυτοκρατορίας, εισήγαγε νέα συστήματα απονομής δικαιοσύνης (Ιωαννίδου - Γρηγορίου, 1995). Τα *θέματα* αποτελούσαν μεγάλες στρατιοκοδιοικητικές περιφέρειες με επικεφαλής έναν στρατηγό και ένα σκέλος πολιτικής διοίκησης, στο οποίο άνηκε ο «κριτής», δηλαδή ο δικαστής, του *θέματος*, ο οποίος από το 10^ο αιώνα αναδεικνύεται σε πραγματικό διοικητή του *θέματος* αποκτώντας και οικονομικές αρμοδιότητες. Αυτός ήταν ο κατ' εξοχήν αρμόδιος για τη δικαστική διεύθυνση των υποθέσεων εντός του *θέματος* του. Οι αποφάσεις του εφεσιβάλλονταν στα κεντρικά δικαστήρια της πρωτεύουσας. Εκεί είχαν την έδρα τους δύο ομάδες δικαστικών λειτουργών, οι *κριτές επί του ιπποδρόμου* και οι *κριτές του βήλου*, με μόνη τους αρμοδιότητα την εκδίκαση υποθέσεων στο μικρό σκεπαστό ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης, ένα κτήριο που βρισκόταν εντός του συγκροτήματος του ιερού παλατίου και γειτνίαζε με τον μεγάλο ανοικτό ιππόδρομο, όπου λάμβαναν χώρα οι αρματοδρομίες. Σε αυτούς, κατά το πρότυπο της πρώιμης βυζαντινής περιόδου των δώδεκα δικαστών του Ιουστινιανού, παραπέμπονταν υποθέσεις από τους ανώτερους κρατικούς-δικαστικούς λειτουργούς ή τον αυτοκράτορα και εν συνεχεία οι αποφάσεις τους εφεσιβάλλονταν είτε ενώπιον του αυτοκρατορικού δικαστηρίου είτε ενώπιον αυτού που παρέπεμψε την υπόθεση σε αυτούς. Όλο αυτό το σύστημα ίσχυσε ως το 1204. (Χριστοφιλοπούλου, 1986).

Μετά το 1204, την Δ' Σταυροφορία και την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης, τα κέντρα εξουσίας μεταφέρθηκαν στη Νίκαια και την Ήπειρο. Το 1261 η Πόλη ανακτήθηκε από την αυτοκρατορία της Νίκαιας και συγκροτήθηκε ένα κεντρικό δικαστήριο στην πρωτεύουσα από τον πρώτο εκπρόσωπο της δυναστείας των Παλαιολόγων, τον Μιχαήλ Η'. Την εποχή αυτή ανασυστάθηκε το «σβεσθέν», όπως αναφέρεται στις πηγές, «σέκρετον», ένα ανώτατο και μόνιμο δικαστήριο στην πρωτεύουσα. Έχει διασωθεί δε μια εντυπωσιακή σφραγίδα, που στην εμπρόσθια πλευρά της απεικονίζει τον αυτοκράτορα να κρατά πάνω από το κεφάλι του μία κυκλική εικόνα της Παναγίας δεομένης, με το μικρό Χριστό στο στήθος της, ενώ στην οπίσθια πλευρά της σφραγίδας

γίνεται αναφορά στην ίδρυση αυτού του «σεκρέτου», του δικαστηρίου. Ακολούθως, σημειώθηκαν δύο σημαντικές προσπάθειες για την αναδιοργάνωση της δικαιοσύνης, η πρώτη από τον Ανδρόνικο Β΄ Παλαιολόγο, όταν το 1296 θέσπισε ένα δωδεκαμελές σώμα δικαστών, το οποίο φαίνεται ότι δεν μακροήμερευσε και η δεύτερη από τον Ανδρόνικο Γ΄ Παλαιολόγο, τον εγγονό του Ανδρόνικου Β΄, ο οποίος θέσπισε τους τέσσερις «καθολικούς κριτές των Ρωμαίων», ένα αμιγώς δικαστικό σώμα. Οι τελευταίοι εκδίκαζαν υποθέσεις σε όλη την αυτοκρατορία, είτε ως πολυμελές είτε ως μονομελές όργανο. Αν και κάποια από τα μέλη του παραπάνω οργάνου, αφού κατηγορήθηκαν για δωροδοκία (1337), αντικαταστάθηκαν, φαίνεται ωστόσο ότι ο θεσμός των «καθολικών κριτών των Ρωμαίων» διατηρήθηκε μέχρι την Άλωση και μάλιστα εκτός από την πρωτεύουσα, τους συναντάμε και στις επαρχίες, όπως για παράδειγμα στη Λήμνο, τη Θεσσαλονίκη και το Μοριά, ενώ ο θεσμός πέρασε και στο μεσαιωνικό σερβικό κράτος. (Χριστοφιλοπούλου, 1986)

Κεφάλαιο 4 «Εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών»

4.1 Ιστορική αναδρομή

Οι διαφονίες μεταξύ των ανθρώπων, «γεννήθηκαν» από την πρώτη στιγμή της εμφάνισης του είδους πάνω στη γη. Ταυτόχρονα αναπτύχθηκαν και διάφορες μέθοδοι για την επίλυση των διαφορών αυτών (Παπαϊωάννου, 2005). Ένας συχνός τρόπος επίλυσης ήταν η αντιδικία και η εκδίκηση, ενώ πολλές φορές ιδιώτες αναλάμβαναν να επιλύσουν μόνοι τις διαφορές τους (Brenneur, 2011). Την τεράστια μορφωτική αξία του διαλόγου, ωστόσο, κατανόησε πρώτος ο Σωκράτης, στηρίζοντας τη φιλοσοφική του μέθοδο στο «ρωτάν και αποκρίνεσθαι», δηλαδή σε μία προσπάθεια εκμείυσης και ανεύρεσης της αλήθειας, μέσω ερωταποκρίσεων. Ο διάλογος είναι αυτός που διαπλάθει τα κοινωνικά ήθη με το να δημιουργεί πνεύμα αλληλοκατανόησης και αλληλοσεβασμού. Καταπολεμά τη μεροληψία και τη μονομέρεια και διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες μίας συζήτησης (Τσαούση, 2013)

Την αρχαϊκή περίοδο, οι άνθρωποι κατέφευγαν τόσο στις κρίσεις των βασιλέων όσο και σε συμβιβαστές και διαιτητές για την επίλυση των διαφορών τους. Διαπιστώνουμε επομένως, ότι ήδη από την περίοδο αυτή αναδεικνύονται εναλλακτικές μορφές επίλυσης των διαφορών. Οι συμβιβαστές πρότειναν συμβιβαστικές λύσεις στα εμπλεκόμενα μέρη, ενώ αντίθετα ο «διαιτητής» εξέδιδε ο ίδιος αποφάσεις (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014).

Κατά την κλασική εποχή, στην Αθήνα, πολλοί επέλεγαν τους «θεράποντες» για την επίλυση των διαφορών τους, έναντι της χρονοβόρας διαδικασίας της δικαστικής επίλυσης. Οι «θεράποντες» προσέφεραν πολλές φορές ταχύτερη και ασφαλέστερη λύση. Διαπιστώνουμε λοιπόν ότι εξωδικαστικές μορφές επίλυσης των διαφορών μεταξύ των πολιτών, υφίσταντο ήδη από την αρχαιότητα καθώς δρούσαν συμπληρωματικά με το κρατικό σύστημα απονομής της δικαιοσύνης.

Ο θεσμός του «διαιτητή» σε αντίθεση με του δικαστή, είναι ένα πρόσωπο που προσπαθεί να βρει μια συμβιβαστική λύση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Δεν είναι επομένως ένα τρίτο πρόσωπο το οποίο θα κληθεί να εκδώσει μια τελεσίδικη απόφαση επί μιας διαφοράς. Παράλληλα, ως θεσμός, ο διαιτητής, σύμφωνα και με πολλούς ερευνητές προϋπήρχε (Ορφανίδης, 1986). Το 700 π.Χ. η διαιτησία καθιερώνεται ως υποχρεωτική και τη διαχείρισή της την αναλαμβάνει η αριστοκρατία. Την περίοδο αυτή ο θεσμός χαρακτηρίζεται από πολλά φαινόμενα διαφθοράς γεγονός που

αποτελέσσει το γενεσιουργό λόγο για την ίδρυση ενός νομοθετικού και δικονομικού συστήματος επίλυσης των διαφορών (Θεοχάρης, 2015). Η διαιτησία ως θεσμός, καθιερώθηκε το 399 π.Χ. Ο διαιτητής άκουγε τα επιχειρήματα και των δύο πλευρών, ενώ οι συναντήσεις διαρκούσαν για περισσότερο από μία ημέρα. Σε περίπτωση που ο συμβιβασμός ήταν αδύνατος, ο διαιτητής ήταν αυτός που θα εξέδιδε την τελική απόφαση (Θεοχάρης, 2015).

Μέσα στους αιώνες που ακολούθησαν και διατρέχοντας τις ιστορικές περιόδους, βλέπουμε ότι η εξωδικαστική επίλυση διαφορών μεταξύ των πολιτών είναι διαρκώς παρούσα συμπληρώνοντας την κρατική και δικαστική επίλυση.

4.2 Εναλλακτικές μορφές επίλυσης των διαφορών – εννοιολογική αποσαφήνιση

Μέσα από την ιστορική αναδρομή και την παρουσίαση των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης των διαφορών μέσα στους αιώνες, φαίνεται ότι ως πρακτική, εντοπίζονται από την αρχαιότητα. Προτού ωστόσο αναφερθούμε στις σημερινές εναλλακτικές μορφές επίλυσης διαφορών, είναι σκόπιμο να αποσαφηνίσουμε τον όρο και το περιεχόμενό τους.

Στη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία, ο όρος που χρησιμοποιείται ευρέως είναι «Alternative Dispute Resolution». Με τον όρο «εναλλακτικές» νοούνται οι εναλλακτικές, ως προς την επίσημη δικαστική επίλυση των διαφορών, μέθοδοι. Ως μέθοδος δεν είναι υποβαθμισμένη, αντιθέτως συμπληρώνει τη δικαστική επίλυση και σε καμία περίπτωση δε μπορεί να την αντικαταστήσει (Brown & Marriott, 2011).

Σύμφωνα με τον Ιωάννη Χαμηλοθώρη (Χαμηλοθωρης, 2011), *«έρχονται να συμπληρώσουν το θεσμοθετημένο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης και να δώσουν καλύπτοντας τα αδύνατα σημεία του, μια εναλλακτική μορφή, μια εναλλακτική δυνατότητα στον πολίτη για να παρέμβει, να επιλέξει, αν θέλει, να επιλύσει τη διαφορά του με τον τρόπο αυτό».*

Εν κατακλείδι, στο σχέδιο Νόμου 3898/2010 «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις», αναφέρεται ότι *«Μια σύγχρονη έννομη τάξη οφείλει να προσφέρει στους πολίτες περισσότερους από έναν τρόπους επίλυσης των διαφορών τους, οι οποίοι συνδέονται με διαφορετικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Έτσι διευκολύνεται η δυνατότητα επιλογής εκείνης ακριβώς της λύσης που προσήκει στην εκάστοτε περίπτωση».*

4.3 Οι Εναλλακτικές μέθοδοι επίλυσης διαφορών στη σύγχρονη ιστορία

Από τη σύσταση του νέου ελληνικού κράτους, η διαιτησία, είχε σημαντικό ρόλο στην επίλυση των διαφορών. Στα πρώτα Συντάγματα που ψηφίστηκαν ήδη από τα χρόνια της Επανάστασης, γίνεται αναφορά σε εξωδικαστικές μεθόδους επίλυσης διαφορών (Θεοχάρης, 2015).

Οι απαρχές ωστόσο βρίσκονται στις Αγγλοσαξονικές χώρες στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Στις ΗΠΑ, λόγω της μειωμένης πρόσβασης στην τακτική δικαιοσύνη, σημειώθηκε ένα μεγάλο ρεύμα προς τις εναλλακτικές μεθόδους απονομής δικαιοσύνης (Theocharis, 2015). Οι πρώτες υποθέσεις, στις οποίες εφαρμόστηκαν οι εναλλακτικές μέθοδοι, ήταν οι οικογενειακές διαφορές. Έκτοτε επεκτάθηκε το μέτρο και σε άλλες υποθέσεις κυρίως αστικού και εμπορικού δικαίου. Η μεγάλη άνθηση ωστόσο των εναλλακτικών μεθόδων επίλυσης διαφορών, έγινε το 1970 λόγω της συμφόρησης των δικαστηρίων και των μεγάλων χρόνων αναμονής. *«Χαρακτηριστικό των μεταρρυθμίσεων στις ΗΠΑ ήταν η ενθουσιώδης συμμετοχή των δικαστών και μάλιστα οι πρωτοβουλίες τους για την εξάπλωσή τους στο νομικό κόσμο. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις ΗΠΑ, το σύνολο σχεδόν των αστικών διαφορών επιλύεται πλέον εξωδικαστικά»* (Τσαούση, 2013). Κατά τον ίδιο τρόπο, και στη Βρετανία, οι πρώτες υποθέσεις που επιλύθηκαν με εξωδικαστικές εναλλακτικές μεθόδους ήταν οικογενειακές, ενώ αργότερα επεκτάθηκαν και σε εμπορικές και σε αστικές (Ligthman, 2011). Μέσα από την εφαρμογή δικαστικών εισηγήσεων, ο Βρετανικός Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας τροποποιήθηκε ώστε να περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν την εναλλακτική επίλυση διαφορών.

Σε διεθνές επίπεδο, το 1980 γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στην ανάγκη για εναλλακτική επίλυση διαφορών από τον ΟΗΕ, ενώ στην Ευρώπη κατά την ίδια δεκαετία, λαμβάνουν χώρα σημαντικές πρωτοβουλίες. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση «για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών», προβλέπει την επίλυση υποθέσεων με «φιλικό διακανονισμό». Τέλος το 2002, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, κοινοποιήθηκε η «Πράσινη Βίβλος» με τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών.

4.4 Οι σημαντικότερες μέθοδοι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών

Έχει παρατηρηθεί, ότι σε πολλές υποθέσεις, και ιδίως όταν εμπλέκονται πολλά πρόσωπα και παράμετροι, η προσφυγή στην τακτική δικαιοσύνη, ίσως να μην αποτελεί και την πλέον ενδεδειγμένη λύση.

Πολλές είναι οι σημαντικότερες μέθοδοι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, ωστόσο η κατηγοριοποίησή τους ποικίλει ανάλογα και με τη σχολή «σκέψης». Στο παρόν κεφάλαιο θα αναφερθούμε στις σημαντικότερες μεθόδους που συναντάμε σήμερα, χωρίς να γίνει αναφορά στη μέθοδο της Διαμεσολάβησης καθώς θα αναφερθούμε εκτενώς σε επόμενο κεφάλαιο.

Διαιτησία (arbitration)

Η Διαιτησία, σύμφωνα με τους Brown & Marriot, ορίζεται ως *«μια ιδιωτική και άτυπη διαδικασία επίλυσης διαφοράς, κατά την οποία τα επίδικα θέματα δικάζονται από ένα τρίτο μέρος, που έχει επιλεγεί από τα μέρη και το οποίο δρα με κανόνες διαιτησίας, που είτε έχουν οριστεί με προγενέστερη συμφωνία των μερών είτε εκ του νόμου και του οποίου η απόφαση είναι δεσμευτική για τα μέρη»* (Brown & Marriot, 1999).

Ως διαδικασία, διέπεται από δικονομικούς και οικονομικούς κανόνες δικαίου (Οικονομόπουλος, 1999) ενώ ο διαιτητής λειτουργεί ως «ιδιωτικός υποκαταστάτης των τακτικών δικαστών και του δικαιοδοτικού τους έργου», με άλλα λόγια, όπως ο δικαστής, εκδίδει απόφαση για την επίλυση της διαφοράς.

Οι διαιτητές είναι πρόσωπα τα οποία έχουν επιλεγεί είτε από τα δύο εμπλεκόμενα μέρη είτε από το δικαστήριο (Κουσουλής, 2004). Με το πέρας της διαδικασίας, εκδίδεται απόφαση η οποία είναι δεσμευτική και έχει ισχύ δεδικασμένου, που σημαίνει ότι η διαφορά, μετά την έκδοση της σχετικής διαιτητικής απόφασης, δε μπορεί πλέον να υποβληθεί ενώπιον δικαστηρίου (Τσαούση, 2013). Τα εμπλεκόμενα μέρη προσφεύγουν στη Διαιτησία λόγω της γρήγορης επίλυσης της διαφοράς, ενώ είναι αναμφίβολα και πιο οικονομική. Παράλληλα λόγω της διακριτικότητας που τη διέπει, επιλέγεται από εταιρείες αλλά και για υποθέσεις εμπορικές, οικογενειακές που δεν επιθυμούν τα εμπλεκόμενα μέρη να υπάρξει δημοσιότητα (Theocharis, 2015).

Ως μέθοδος, δεν μπορεί να έχει μόνο πλεονεκτήματα. Σημαντικά είναι και τα μειονεκτήματά της. Ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα είναι η μειωμένη εγγύηση της ανεξαρτησίας και της ουδετερότητας των Διαιτητών, ενώ πλέον σε πολλές χώρες οι διαιτητικές διαδικασίες είναι σύνθετες και έχουν μεγάλο οικονομικό κόστος (Lighthman, 2011).

Στην Ελλάδα, η διαιτησία περιλαμβάνεται στο έβδομο κεφάλαιο του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και συγκεκριμένα στα άρθρα 867 – 903 και στο Νόμο 2735/1999. Η Διαιτητική πράξη είναι εξομοιωμένη με τη δικαστική απόφαση στην Ελλάδα ενώ υπάρχει και ο θεσμός της μόνιμης Διαιτησίας. Νομικά πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, μπορούν να συστήσουν διοικητικά δικαστήρια για την επίλυση υποθέσεων που εμπίπτουν στο πεδίο που δραστηριοποιούνται.

Διαπραγματεύσεις (negotiations)

Οι Διαπραγματεύσεις είναι για πολλούς ερευνητές ίσως η αρχαιότερη μέθοδος – πρακτική διευθέτησης διαφορών. Παράλληλα εφαρμόζεται τόσο σε αναπτυγμένες όσο και σε πρωτόγονες κοινωνίες (Gulliver, 1979).

Αποτελεί το πρώτο μέσο που επιλέγουν τα εμπλεκόμενα μέρη ώστε να διευθετηθεί η διαφορά τους, ενώ αρχικά δε συμμετέχει κάποιο τρίτο πρόσωπο. Γίνεται δηλαδή προσπάθεια ώστε να βρεθεί μια κοινά αποδεκτή λύση και συμφωνία μεταξύ των εμπλεκομένων (Theocharis, 2015). Βασική προϋπόθεση είναι τα μέρη να λειτουργούν στα πλαίσια της καλής πίστης, να παρέχουν αληθείς πληροφορίες ώστε να μην εξαπατούν το ένα το άλλο (Παπαδημητρίου, 1992).

Τα δύο μέρη θα πρέπει να είναι ενημερωμένα για τις διαθέσιμες και συνεχώς εξελισσόμενες πρακτικές διαπραγμάτευσης, ενώ ανάλογα με τη στρατηγική που επιλέγει να ακολουθήσει το κάθε μέρος, οι διαπραγματεύσεις μπορούν να διακριθούν σε ανταγωνιστικές και συνεργατικές.

Η συμφωνία στην οποία θα καταλήξουν τα δύο μέρη, μπορεί να έχει τη μορφή μιας «αναμορφωμένης θετικής έννομης σχέσης ή ακόμα και ενός φιλικού χωρισμού». Η ίδια η κοινωνία δε, δύναται να επηρεάσει σημαντικά τη διαδικασία των διαπραγματεύσεων και η συμφωνία αντανakλά τους κοινωνικούς παράγοντες. Τέλος, οι Διαπραγματεύσεις βρίσκονται ένα στάδιο πριν τη Δίκη (Theocharis, 2015).

Συμφιλίωση (Conciliation)

Η πρώτη αναφορά στον όρο «συμφιλίωση», ως εναλλακτικός τρόπος επίλυσης διαφορών, γίνεται το 1925 και συγκεκριμένα στη Σύμβαση του Λοκάρνο. Κατά τη διαδικασία της Συμφιλίωσης, τα εμπλεκόμενα μέρη προσφεύγουν σε ένα τρίτο πρόσωπο ώστε να επιλυθεί η διαφορά που έχει προκύψει μεταξύ τους.

Το «τρίτο» πρόσωπο, δεν μπορεί να επιβάλλει οποιαδήποτε λύση στα εμπλεκόμενα μέρη, παρά μόνο να προτείνει μια λύση η οποία δε δεσμεύεται νομικά (Cot, 1972). Σε περίπτωση που τα εμπλεκόμενα μέρη δεν καταλήξουν σε κάποια συμφωνία, τότε μπορούν να προσφύγουν στα τακτικά δικαστήρια.

Ο «Συμφιλιωτής», είναι ο ίδιος υπεύθυνος για τη διαδικασία ενώ δεν ακολουθεί κάποια συγκεκριμένη διαδικασία. Ο ρόλος του είναι παρεμβατικός, μεσολαβεί μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, υποβάλει προτάσεις αλλά οι αποφάσεις που παίρνονται δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα. Παράλληλα, ο «Συμφιλιωτής» παρέχει συμβουλές, υποβάλλει γνωμοδοτήσεις και προτάσεις, δε συναντά την κάθε πλευρά χωρίς την παρουσία του άλλου, ενώ δε συμμετέχει ενεργά στις διαπραγματεύσεις. Τέλος, προσοχή δίνεται και στη διευθέτηση νομικών ζητημάτων (Theocharis, 2015).

Εν κατακλείδι, η Συμφιλίωση χρησιμοποιείται εκτενώς τόσο στην επίλυση εμπορικών διαφορών όσο και στην κατάρτιση συλλογικών συμβάσεων.

Διευκόλυνση (Facilitation)

Η διαδικασία της Διευκόλυνσης, είναι μια πρακτική όπου μέλη μιας ομάδας επιλέγουν ένα τρίτο πρόσωπο προκειμένου να βελτιώσουν μέσα από τη βοήθεια που θα τους προσφέρει τον τρόπο με τον οποίο θα εντοπίζουν και θα επιλύουν τα προβλήματα που θα προκύπτουν. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, σκοπός είναι η ομάδα να είναι περισσότερο αποδοτική (Schwartz, 1994).

Στη Διευκόλυνση σημαντικό ρόλο παίζει η «ελεύθερη βούληση» των εμπλεκόμενων μερών. Έτσι, ενισχύεται η ομαδικότητα και η συνεργασία ενώ μέσα από τη συμμετοχή τους στη διαδικασία επίλυσης των κοινών προβλημάτων βελτιώνεται σημαντικά η αποδοτικότητα της ομάδας (Ress, 1998).

Συνήγορος (Ombudsman)

Ο θεσμός του «Συνηγόρου», γεννήθηκε στη Σκανδιναβία και συγκεκριμένα στη Σουηδία το 1809. Η λέξη δε, «Ombudsman», είναι Σουηδικής προέλευσης και σημαίνει «εκπροσώπηση – αντιπροσώπευση». Από το 1960, πολλές χώρες υιοθέτησαν το θεσμό με σκοπό να βοηθήσουν τους πολίτες, των οποίων τα συμφέροντά τους θίγονται από την Κυβέρνηση.

Ο Συνήγορος, δε μπορεί να μπορεί να εκδώσει απόφαση, παρά μόνο, λαμβάνοντας υπόψη του τις απόψεις των μερών, να εκδώσει μια αιτιολογημένη γνώμη. Παράλληλα προτείνει άρση των αυθαιρεσιών και συμμορφώνει όσους παρανομούν (Coulson, 1996).

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στις 9 Μαρτίου 1994, δημιουργήθηκε ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Συνηγόρου, ενώ ως θεσμός συναντάται και σε εθνικές νομοθεσίες. Σκοπός είναι να προστατευτούν οι καταναλωτές – πολίτες.

Στην Ελλάδα, ο θεσμός του Συνηγόρου, λειτουργεί από το 1997 και συγκεκριμένα με το Νόμο 2477/1997. Ο Νόμος τροποποιήθηκε το 2003 και συγκεκριμένα από το Νόμο 3094/2003. Σύμφωνα με το Νόμο, ο Συνήγορος του Πολίτη, είναι ανεξάρτητη αρχή και έχει ως βασικό σκοπό τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, των Ν.Π.Δ.Δ. και των Ν.Π.Ι.Δ.. Στόχος δε, είναι η προστασία των δικαιωμάτων του πολίτη, η καταπολέμηση της κακοδιοίκησης, η τήρηση της νομιμότητας αλλά και η ίση μεταχείριση αντρών και γυναικών.

Τα πορίσματα που εκδίδει δεν είναι δεσμευτικά αλλά γνωμοδοτικά. Ως θεσμός έχει συνεχώς και μεγαλύτερη απήχηση καθώς βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν από την αυθαιρεσία του Δημοσίου (Θεοχάρης, 2015).

4.5 Εναλλακτικές Μέθοδοι Επίλυσης Διαφορών στην Ελλάδα πριν τη ψήφιση του Ν. 3898/2010

Στην ελληνική νομοθεσία, υπάρχουν πολλές διατάξεις και ρυθμίσεις που αφορούν εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης διαφορών (Ορφανίδης, 2001). Ωστόσο, παρά τις πολλές διατάξεις, στην πράξη το

ελληνικό κράτος, δεν ενθάρρυνε τους πολίτες να επιλέγουν τις εξωδικαστικές – εναλλακτικές μεθόδους. Αναλυτικά οι μέθοδοι είναι:

4.6 Διαιτησία (Άρθρα 867-903 ΚΠολΔ)

Ο θεσμός της Διαιτησίας, στο ελληνικό δίκαιο, περιλαμβάνεται στο έβδομο κεφάλαιο του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ). Ως προς τη φύση της, επικρατεί η θεωρία που αντιμετωπίζει τη Διαιτησία ως «θεσμό ιδιωτικού δικαίου με την έννοια ότι η διαιτητική απόφαση, με την έκδοσή της, συνιστά περίπτωση σύμβασης εξώδικου συμβιβασμού» όπως αναφέρει ο Γ. Οικονομόπουλος (Οικονομόπουλος, 1937). Πολλές και αντικρουόμενες μεταξύ τους θεωρίες διατυπώθηκαν από διάφορους ερευνητές και ακαδημαϊκούς σχετικά με το περιεχόμενο της Διαιτησίας ωστόσο σήμερα είναι ευρέως αποδεκτό ότι αποτελεί σύμβαση ιδιωτικού δικαίου.

Στην Ελλάδα, προβλέπεται ο θεσμός της μόνιμης Διαιτησίας, όπου Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, μπορούν να συστήσουν Διαιτητικά Δικαστήρια ώστε να επιλύουν υποθέσεις που άπτονται στο πεδίο ενδιαφέροντος του εκάστοτε φορέα.

4.7 Συμβιβασμός

Στην Ελλάδα, προβλέπεται η δυνατότητα δικαστικού συμβιβασμού πριν από την άσκηση της αγωγής, σύμφωνα με το άρθρο 209 του ΚΠολΔ. Στην περίπτωση αυτή, οι δύο πλευρές υποβάλλουν αίτημα στο Ειρηνοδικείο για συμβιβαστική επίλυση της διαφοράς (Νίκας, 1984).

Μετά την κατάθεση της αγωγής, ο δικαστής καλεί τις δύο πλευρές σε συμβιβασμό, ενώ συμβιβασμός μπορεί να επιτευχθεί ακόμη και μετά την έναρξη της δίκης, σύμφωνα με το άρθρο 208 του ΚΠολΔ. Το είδος αυτό του Συμβιβασμού, ονομάζεται «Δικαστικός». Εκτός του Δικαστικού Συμβιβασμού υπάρχει και ο «Εξώδικος» Συμβιβασμός. Στον Εξώδικο Συμβιβασμό η συμφωνία καταρτίζεται άτυπα ενώ ο χαρακτήρας του είναι αναγνωριστικός. Σύμφωνα με το άρθρο 214^A του ΚΠολΔ, οι δικηγόροι αλλά και τα δύο μέρη, θα πρέπει να καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να εξακριβωθούν τα πραγματικά αίτια της διαφωνίας και να επιτύχουν μια κοινά αποδεκτή λύση. Αν επιτευχθεί συμβιβασμός μεταξύ των μερών τότε συντάσσεται πρακτικό το οποίο κατατίθεται για επικύρωση στο δικαστήριο.

Ολοκληρώνοντας την αναφορά μας στις εναλλακτικές μεθόδους απονομής δικαιοσύνης στην Ελλάδα, είναι σκόπιμο να αναφερθούμε και σε επιμέρους αλλά εξίσου σημαντικές μεθόδους και πρακτικές που εφαρμόζονται από την ελληνική δικαιοσύνη. Τέτοιες είναι οι Επιτροπές Φιλικού Διακανονισμού, η Ποινική Διαμεσολάβηση και η Ποινική Συνδιαλλαγή. Στο κεφάλαιο αυτό, δεν αναφερθήκαμε καθόλου στο θεσμό της Διαμεσολάβησης καθώς θα αναφερθούμε εκτενώς στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 5

«Η Διαμεσολάβηση»

5.1 Γενική Περιγραφή

Η Διαμεσολάβηση, ως θεσμός, είναι τόσο παλαιά όσο και οι ανθρώπινες σχέσεις. Είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανθρώπινη ύπαρξη αλλά και τη λειτουργία των κοινωνιών. Για το λόγο αυτό είναι εξαιρετικά δύσκολο και σύνθετο, να αποσαφηνιστεί η ακριβή της προέλευση. Παράλληλα είναι δύσκολα να υπάρξει και ένας κοινά αποδεκτός ορισμός.

Διέπεται όμως, από μια ελληνικότητα ως θεσμός καθώς εφαρμόζεται στον ελληνικό χώρο εδώ και πολλούς αιώνες. Όπως έχουμε ήδη αναφερθεί και σε προηγούμενα κεφάλαια, η διαμεσολάβηση και η διαιτησία υφίστανται στην Ελλάδα εδώ και αιώνες².

Διαμεσολάβηση σήμερα, νοείται μια διαδικασία ευέλικτη που στόχο έχει να διευθετήσει διαφορές μεταξύ δύο πλευρών. Παράλληλα διεξάγεται μέσα σε πλαίσια εμπιστευτικότητας από τον Διαμεσολαβητή, ο οποίος είναι ένα πρόσωπο «ουδέτερο», που σκοπός του είναι να φέρει σε συμφωνία τις δύο πλευρές. Ωστόσο, οι δύο πλευρές φέρουν την ευθύνη για την επίτευξη ή μη της συμφωνίας αλλά και των όρων που θα ισχύσουν (Rogers & Ewen, 1994).

Τόσο η Κοινοτική Οδηγία (άρθρο 3^α Οδηγίας 2008/52/EK), κατ'εναρμόνιση της οποίας εισήχθη η διαμεσολάβηση στην Ελλάδα, όσο και ο Ν. 3898/2010 (ΦΕΚ Α'211/16.12.2010), συγκλίνουν στο ότι «*Ως διαμεσολάβηση νοείται διαρθρωμένη Διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη μιας διαφοράς επιχειρούν εκουσίως να επιλύσουν με συμφωνία τη διαφορά αυτή με τη βοήθεια διαμεσολαβητή*» (άρθρο 4β, εδ 1, Ν.3898/2010).

Σε αντίθεση με τη Δικαιοσύνη στη συμβατική της μορφή, η Διαμεσολάβηση, έχει διαφορετικό σκοπό, μεθοδολογία αλλά και προσέγγιση. Η νομιμότητά της δεν πηγάζει από κάποια δημόσια εξουσία, αντιθέτως βασίζεται στην ατομική συναίνεση των δύο πλευρών (Cohen, 2009). Σκοπός της δε, είναι να εντοπίσει τα συμφέροντα αλλά και τις ανάγκες και των δύο πλευρών.

² Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ιστορική διαδρομή της Διαμεσολάβησης στο ελληνικό χώρο, στον επίσημο ιστότοπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.diamesolavisi.gov.gr/selida/oi-istorikes-rizes-tis-diamesolavisis-stin-ellada> (τελευταία επίσκεψη 8/1/2019)

Στη Διαμεσολάβηση, τα εμπλεκόμενα μέρη υποχρεούνται να προσκομίσουν όλα τα αποδεικτικά στοιχεία. Ωστόσο δε γίνεται τήρηση πρακτικών και ούτε εξετάζονται μάρτυρες. Ως διαδικασία, η διαμεσολάβηση, επικεντρώνεται κυρίως στο μέλλον και όχι στο παρελθόν με στόχο την εύρεση της καλύτερης λύσης και για τις δύο πλευρές (Bannink, 2007).

Ως θεσμός, διαφέρει από τη διαιτησία, καθώς ο διαμεσολαβητής τοποθετείται από τις δύο πλευρές με σκοπό να διευθετηθεί η διαφορά τους αλλά η απόφαση δεν είναι δεσμευτική. Ο ρόλος του Διαμεσολαβητή, αναφέρεται στο Ν. 3898/2010, ως «(...) με τη βοήθεια ενός ανεξάρτητου τρίτου προσώπου, του Διαμεσολαβητή, προσδιορίζουν τις επιμέρους πτυχές της διαφοράς τους, ερευνούν τις εναλλακτικές λύσεις για την επίλυσή τους και επιχειρούν να καταλήξουν σε συμφωνία που θα ικανοποιεί τα αληθινά συμφέροντά τους».

Εν κατακλείδι, η Διαμεσολάβηση θεωρείται ως η επικρατέστερη μέθοδος εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (Theocharis, 2015) που δεν θα πρέπει να συνδέεται ούτε να ταυτίζεται με δικαστικές διαδικασίες ή άλλες μορφές εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (Χριστοδούλου, 2010).

5.2 Η εξέλιξη της Διαμεσολάβησης – σύντομη αναφορά

Οι πρώτες αναφορές για εφαρμογή της Διαμεσολάβησης στην επίλυση διαφορών, υπάρχουν ήδη από τον 19^ο αιώνα στις ΗΠΑ και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στις Αγγλοσαξωνικές χώρες, η Διαμεσολάβηση αναπτύχθηκε και εδραιώθηκε περισσότερο από ότι στις χώρες της Ηπειρωτικής Ευρώπης λόγω της φύσης του δικαίου που εφαρμόζεται (McIlwraith et al., 2005) (Ενώ η κρίση του δικαστή της ηπειρωτικής Ευρώπης βασίζεται στον νόμο, ο δικαστής του αγγλοσαξονικού κοινοδικαίου (common law) καλείται να τη βασίσει σε προηγούμενες δικαστικές αποφάσεις. Η ως άνω διαφορά συνεπάγεται και μία διαφορά στον τρόπο απονομής δικαιοσύνης).

Στις ΗΠΑ, από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, η Διαμεσολάβηση χρησιμοποιήθηκε με σκοπό να επιλύσει συγκρούσεις που ενέκυπταν εντός κοινοτήτων. Συστάθηκαν κατά τόπους κέντρα με σκοπό να παρέχουν υπηρεσίες διαμεσολάβησης στους πολίτες. Παράλληλα τα Πρωτοδικεία στις ΗΠΑ εφάρμοζαν τη Διαμεσολάβηση σε υποθέσεις που είχαν μεγαλύτερο συναισθηματικό βάρος. Με τα χρόνια, η Διαμεσολάβηση προτιμήθηκε έναντι της Διαιτησίας (Stepanovich, 1998). Σήμερα, στις

ΗΠΑ η Διαμεσολάβηση αποτελεί την επικρατέστερη μέθοδο επίλυσης διαφορών. Ως εκ τούτου, έχει παρατηρηθεί δραστική μείωση στις δικαστικές προσφυγές.

Στη Μεγάλη Βρετανία, η Διαμεσολάβηση εμφανίστηκε το 1990 μετά από πρωτοβουλία δικαστών, δικηγόρων και ακαδημαϊκών (Mistelis, 2006). Οι κανόνες δικαίου ενθαρρύνουν τους πολίτες να επιλέγουν τη Διαμεσολάβηση ως μέσο επίλυσης των διαφορών τους.

Η εμφάνιση του θεσμού στην Ευρώπη, οδήγησε σε μια σειρά από ρυθμίσεις χωρίς ωστόσο να υπάρχει ένα ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο. Το πρώτο βήμα έγινε το 2001 με τη Σύσταση της Επιτροπής της 4^{ης} Απριλίου 2001. Το 2002 οι Υπουργοί του Συμβουλίου της Ευρώπης, εξέδωσαν σύσταση προς όλα τα κράτη – μέλη, με την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητα της Διαμεσολάβησης. Παράλληλα, έγινε σύσταση στις κυβερνήσεις των χωρών, να διευκολύνουν τη χρήση της μέσα από τη θέσπιση νέων διατάξεων (Theocharis, 2015).

Το 2008 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, εξέδωσαν την οδηγία 2008/52/EK με τίτλο *«για ορισμένα θέματα διαμεσολάβησης σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις»*. Σκοπός τους ήταν να διευκολύνουν την πρόσβαση των ευρωπαίων πολιτών σε ένα σύστημα απονομής δικαιοσύνης το οποίο προσδοκά να είναι όχι μόνο ταχύτερο αλλά και αποδοτικότερο. Βασικές αρχές της Οδηγίας ήταν η «επικουρικότητα» και η «αναλογικότητα». Η αρχή της «αναλογικότητας» δίνει το δικαίωμα στην αρμόδια αρχή να δράσει μέχρις ότου επιτευχθεί ο στόχος ενώ η «επικουρικότητα» εμποδίζει την αρμόδια αρχή να παρεμβαίνει *«όταν κάποιο αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί από χαμηλότερη ιεραρχικά βαθμίδα»* (Theocharis, 2015). Για να μπορέσει μία υπόθεση να υπαχθεί στην Οδηγία, θα πρέπει τα μέρη να *«έχουν ελευθερία να αποφασίζουν βάσει του οικείου εφαρμοστέου δικαίου»*.

Εν κατακλείδι, η Οδηγία παρέχει ένα ενιαίο νομοθετικό πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση και επιπλέον οδήγησε στην ανάπτυξή της (Howell-Richardson, 2008).

5.3 Βασικές αρχές της Διαμεσολάβησης

Όπως χαρακτηριστικά αναφερθήκαμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, τρία είναι τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαμεσολάβησης. Η Εμπιστευτικότητα, η Ιδιωτική Αυτονομία και η Αμεροληψία / Ουδετερότητα του Διαμεσολαβητή.

Η Εμπιστευτικότητα, αποτελεί ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαμεσολάβησης. Το γεγονός αυτό, δίνει την ελευθερία στους διαδίκους να μιλήσουν ελεύθερα και να αποκαλύψουν όλες τις πληροφορίες που γνωρίζουν σχετικά με το ζήτημα. Επιπρόσθετα, στα πλαίσια αυτά, ο Διαμεσολαβητής δεν μπορεί να καταθέσει ο ίδιος ως μάρτυρας της μίας ή της άλλης πλευράς. Παράλληλα, τα έγγραφα που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διαδικασία της Διαμεσολάβησης, δεν γίνεται να χρησιμοποιηθούν σε άλλους είδους εναλλακτική ή δικαστική πράξη / διαδικασία (Θεοχάρης, 2015). Ρυθμίσεις σχετικά με την εμπιστευτικότητα και την εχεμύθεια των Διαμεσολαβητών, εντοπίζονται επιπλέον και στον Ευρωπαϊκό Κώδικα Δεοντολογίας των Διαμεσολαβητών.

Το δεύτερο από τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαμεσολάβησης, είναι η Ιδιωτική Αυτονομία και ο εθελοντικός της χαρακτήρας. Οι διάδικοι, απολαμβάνουν πλήρη ελευθερία κινήσεων κατά τη διαδικασία, ενώ έχουν τη δυνατότητα να διευθετήσουν τη διαφορά μόνοι τους διαμορφώνοντας τους όρους της μεταξύ τους συμφωνίας.

Ως διαδικασία χαρακτηρίζεται και «εθελοντική». Αυτό συμβαίνει διότι τα μέρη μπορούν να προσέλθουν με τη θέλησή τους στη διαδικασία αλλά και να αποχωρήσουν από αυτήν όποτε και για οποιονδήποτε λόγο το επιθυμούν. Στην Οδηγία, όπως αναπτύχθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, γίνεται ειδική μνεία στον εθελοντικό χαρακτήρα της Διαμεσολάβησης. Ωστόσο, ορίζεται ξεκάθαρα ότι η προσφυγή δύο μερών στη Διαμεσολάβηση μπορεί να γίνει υποχρεωτικά βάση της εθνικής νομοθεσίας ή να την επιβάλλει η δικαστική αρχή (Theocharis, 2015).

Τρίτο και βασικό χαρακτηριστικό της Διαμεσολάβησης, είναι η Αμεροληψία και η Ουδετερότητα των Διαμεσολαβητών κατά τη διαδικασία. Αν και δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την Ουδετερότητα, σύμφωνα με το Λεξικό πρόκειται για «την αποχή από κάθε μορφής ανάμιξης μεταξύ αντιμαχόμενων»³.

Ο «ουδέτερος» Διαμεσολαβητής, είναι αυτός που δεν έχει συνάψει κάποιου είδους σχέση με τη μία ή την άλλη πλευρά πριν την έναρξη της διαδικασίας. Παράλληλα δεν θα πρέπει να επηρεαστεί από ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των διαδίκων, όπως το φύλο ή η καταγωγή τους ενώ θα πρέπει να

³ Όπως ορίζεται στη Wikipedia στο λήμμα «Ουδετερότητα» στην ηλεκτρονική διεύθυνση <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9F%CF%85%CE%B4%CE%B5%CF%84%CE%B5%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1> (τελευταία επίσκεψη 11/1/2019)

διατηρεί ίσες αποστάσεις με σκοπό να τους δώσει την απαραίτητη ελευθερία ώστε να εκφραστούν. (Benjamin, 1998).

Αμεροληψία δε, νοείται «ως η ίση απόσταση έναντι των μερών». Ο Διαμεσολαβητής ωστόσο «δοκιμάζεται» ως προς την αμεροληψία του όταν, κατά την ολοκλήρωση μιας διαδικασίας, η απόφαση που τείνει να εφαρμοστεί δε συμπίπτει με τις δικές του αντιλήψεις.

5.4 Χαρακτηριστικά της Διαμεσολάβησης

Τα βασικά χαρακτηριστικά της Διαμεσολάβησης, αντλούνται από την εις βάθος ανάλυση του ορισμού της Διαμεσολάβησης, όπως αυτή δίδεται στο άρθρο 4 παρ. β του Ν. 3898/2010. Έτσι βάση του ορισμού προκύπτει ότι είναι:

Διαρθρωμένη Διαδικασία

Στην Ελλάδα, η Διαμεσολάβηση διέπεται από κανόνες ενώ εντάσσεται σε συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο. Ο Έλληνας Νομοθέτης, δίνει τη δυνατότητα όμως στο Διαμεσολαβητή, να τροποποιήσει την προβλεπόμενη διαδικασία (Χριστοδούλου, 2010). Στην αρχή της διαδικασίας ο Διαμεσολαβητής προτείνει τη διαδικασία που θα ακολουθήσει στις δύο πλευρές είτε στην αρχή είτε κατά τη διάρκεια. Παράλληλα, σύμφωνα με το Ν.3898/2010 και συγκεκριμένα το άρθρο 2, ορίζονται οι υποθέσεις που μπορούν υπαχθούν στη διαδικασία της Διαμεσολάβησης. Στα άρθρο 8 και 9 ορίζονται η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί και η εκλεκτικότητα των αποφάσεων, αντίστοιχα.

Τα μέρη επιχειρούν

Ο Ν. 3898/2010, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των εμπλεκόμενων μερών καθώς αυτά είναι που πρέπει να αναλάβουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαδικασία. Η επιτυχία ή η αποτυχία της διαδικασίας, είναι στα «χέρια» των δύο εμπλεκόμενων μερών. Ο Διαμεσολαβητής είναι περισσότερο «βοηθός» των δύο πλευρών όπως ορίζεται και στην παράγραφο γ' του άρθρου 4 του ίδιου Νόμου. Δρα περισσότερο «υποστηρικτικά».

Εκουσίως

Η Διαμεσολάβηση ως διαδικασία, χαρακτηρίζεται «εκούσια», καθώς τα δύο εμπλεκόμενα μέρη προσφεύγουν οικειοθελώς σε αυτή. Η προσφυγή στη Διαμεσολάβηση είναι «προϊόν γνώσης» αλλά και «ενσυνείδησης». Ωστόσο, σύμφωνα και με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και συγκεκριμένα με το Ν.4335/2015, το δικαστήριο μπορεί να προτείνει στους διαδίκους να ενταχθούν στη διαδικασία της Διαμεσολάβησης.

Επίλυση της διαφοράς με συμφωνία

Για να είναι ως διαδικασία πετυχημένη, θα πρέπει οι δύο πλευρές να καταλήξουν σε συμφωνία. Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας, θα πρέπει να συνταχθεί «πρακτικό διαμεσολάβησης». Το πρακτικό περιλαμβάνει κάποια στοιχεία τυπικά σύμφωνα με τα όσα ορίζει το άρθρο 9 παρ. 1 του Ν. 3898/2010. Ωστόσο, η διαδικασία μπορεί να μη στεφτεί με επιτυχία. Ακόμα και σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να συνταχθεί πρακτικό «αποτυχίας» όπως ορίζει το άρθρο 9 παρ. 2 εδάφιο δ του Ν. 3898/2010.

Με τη βοήθεια διαμεσολαβητή

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν.3898/2010, ο «διαμεσολαβητής διευκολύνει τα μέρη να επιλύσουν τα ίδια τη διαφορά τους». Ο ρόλος του περιορίζεται στη βοήθεια προς τα μέρη αλλά και στη διευκόλυνση. Διεθνώς υπάρχουν πολλά μοντέλα που εφαρμόζεται η Διαμεσολάβηση, η Διευκολυντική, η Αξιολογική αλλά και η Διαμορφωτική (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014). Στην Ελλάδα, έχει υιοθετηθεί το μοντέλο της Διευκολυντικής Διαμεσολάβησης. Έτσι, σύμφωνα με τον Ν. 3898/2010, ο Διαμεσολαβητής ασκεί τα καθήκοντά του με τρόπο αποτελεσματικό και αδιάβλητο.

5.4.1 Διαφορές Διαμεσολάβησης με άλλες διαδικασίες εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών

Αναφερθήκαμε εκτενώς σε προηγούμενο κεφάλαιο, για τις άλλες διαδικασίες εξωδικαστικής επίλυσης διαφορών. Αν και πολλές φορές, είναι δύσκολο να διαχωριστούν τα όρια μεταξύ των διαφορετικών πρακτικών, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους.

Η βασική διαφορά, μεταξύ άλλων, ανάμεσα στη Διαμεσολάβηση και τη Διαιτησία, είναι ο τρόπος με τον οποίο επεμβαίνει ο Διαμεσολαβητής. Ενώ στη Διαιτησία ο «Διαιτητής», έχοντας λάβει υπόψη του τα στοιχεία, έχει δικαίωμα να εκδώσει μια δεσμευτική για τα εμπλεκόμενα μέρη απόφαση, να επιβάλλει περιορισμούς ακόμη και ποινές, ο Διαμεσολαβητής θα υποβοηθήσει τα μέρη και θα διευκολύνει τη συζήτηση ώστε να καταλήξουν σε μια κοινά αποδεκτή λύση, που όμως δεν είναι δεσμευτική για εκείνα. Άλλη διαφορά είναι, ότι ενώ η Διαμεσολάβηση είναι συναινετική, προϋποθέτοντας την από κοινού προσφυγή και των δύο αντικρουόμενων μερών σε έναν ουδέτερο τρίτο ώστε να επιλυθεί η διαφορά τους, η Διαιτησία δεν είναι (συναινετική) και αν κάποιος από τους εμπλεκόμενους πιστεύει ότι δεν υπάρχει άλλο μέσο, έχοντας εξαντλήσει κάθε διαθέσιμο, έχει το δικαίωμα να στραφεί στην Επιτροπή Διαιτησίας. (Τριαντάρη, 2018)

Ωστόσο, σύμφωνα με την ελληνική βιβλιογραφία και αρθρογραφία, έχει δημιουργηθεί ένα υβρίδιο μεταξύ της Διαμεσολάβησης και της Διαιτησίας, η λεγόμενη «υβριδική διαιτησία» (Βολιώτης 2011). Ειδικότερα τα μέρη, ενώ προσφεύγουν στη Διαμεσολάβηση, έχουν προαποφασίσει ότι σε περίπτωση μη λύσης, θα εκδοθεί διαιτητική απόφαση. Κατά την «υβριδική διαιτησία», ο ουδέτερος τρίτος, είναι ταυτόχρονα Διαμεσολαβητής και Διαιτητής. Επομένως, σε περίπτωση αποτυχίας της Διαμεσολάβησης, το ίδιο πρόσωπο θα εκδώσει και τη διαιτητική απόφαση.

Ως διαδικασία έχει αρκετά πλεονεκτήματα, όπως ευελιξία και ελευθερία. Ωστόσο, στα μειονεκτήματα της διαδικασίας αυτής συγκαταλέγονται ο κίνδυνος επηρεασμού του «ουδέτερου τρίτου» και ο κίνδυνος στον οποίο εκτίθεται το απόρρητο της διαδικασίας της Διαμεσολάβησης αν και εφόσον δεν επιλυθεί η διαφορά και χρειαστεί να εκδοθεί διαιτητική απόφαση (Θεοχάρης, 2015). Επιπρόσθετα, η έναρξη της διαμεσολάβησης, αφενός δε σταματά την παραγραφή κάποιου αδικήματος, αφετέρου, μία τέτοια ενέργεια δε σηματοδοτεί την έναρξη των δικαστικών ενεργειών. Στα μειονεκτήματα της διαμεσολάβησης συγκαταλέγεται και η αδυναμία έκδοσης απόφασης, ούτε καν σε μορφή προσωρινής διαταγής, εντάλματος έρευνας ή και σύλληψης, γεγονός που καθιστά αδύνατη την παραπάνω διαδικασία σε ποινικές υποθέσεις. (Τριαντάρη, 2018)

Η βασική διαφορά ανάμεσα στη Διαμεσολάβηση και τη Συμφιλίωση, είναι ο ρόλος του ουδέτερου τρίτου. Στη Συμφιλίωση, ο ουδέτερος τρίτος, επεμβαίνει ουσιαστικά στη διαδικασία, τη διευθύνει, αλλά χωρίς να ακολουθεί κάποια συγκεκριμένη δομή. Ο ρόλος του επομένως, είναι επεμβατικός (Χαμηλοθωρης, 2011). Παράλληλα, δεν πραγματοποιεί συναντήσεις με τα δύο μέρη ξεχωριστά, όπως στην περίπτωση του Διαμεσολαβητή.

5.5 Η Διαμεσολάβηση ως διαδικασία

Στη Διαμεσολάβηση απουσιάζει η επισημότητα που χαρακτηρίζει τη δικαστική επίλυση των διαφορών. Το γεγονός αυτό ωστόσο δεν την εμποδίζει να έχει δικούς της κανόνες, συγκεκριμένη δομή και διάρθρωση.

Ο Διαμεσολαβητής συγκεκριμένα, είναι υπεύθυνος για τη διαδικασία ενώ τα δύο μέρη ευθύνονται για το περιεχόμενο αλλά και το αποτέλεσμα της (Τζινοπούλου, 2007). Στην ουσία τα τελευταία επιλύουν τη σύγκρουση, ενώ ο Διαμεσολαβητής παίζει βοηθητικό ρόλο και ευθύνεται για την τήρηση βασικών κανόνων (Τριαντάρη, 2018). Η διαδικασία ξεκινά με τη συνάντηση των δύο πλευρών με το Διαμεσολαβητή. Ο Διαμεσολαβητής, παρουσιάζει αναλυτικά τη διαδικασία στα δύο μέρη και εν συνεχεία ο κάθε ένας παρουσιάζει τις απόψεις του για τη διαφορά που έχει προκύψει μεταξύ τους. Εν συνεχεία ο Διαμεσολαβητής συναντά την κάθε πλευρά ξεχωριστά ώστε να διερευνηθεί σε βάθος η υπόθεση. Ο Διαμεσολαβητής δεν κρίνει, δεν προτείνει, δεν διατυπώνει θέσεις και απόψεις προσωπικές, δεν αξιολογεί ούτε τίθεται με το μέρος κάποιου (Τριαντάρη, 2018). Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας, ο Διαμεσολαβητής συντάσσει το πρακτικό σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν. 3898/2010. Στο πρακτικό αναφέρεται ρητά η συμφωνία επίλυσης, ενώ υπογράφεται από όλους τους συμμετέχοντες. Το πρακτικό αποστέλλεται στο αρμόδιο Πρωτοδικείο αν κάποιο από τα δύο μέρη το ζητήσει⁴.

Οι αποφάσεις που παίρνονται στα πλαίσια της Διαμεσολάβησης, εκτελούνται εκούσια. Ωστόσο, για να μη χαθεί το κύρος και η αξιοπιστία του θεσμού, το περιεχόμενο του πρακτικού κηρύσσεται «εκτελεστό», πράγμα που σημαίνει ότι μετά την κοινοποίηση ή επίδοσή του μπορεί να προσβληθεί μόνο με ένδικο μέσο.

Για να ξεκινήσει όμως μια διαδικασία Διαμεσολάβησης, θα πρέπει να υπάρξει συμφωνία των μερών ή να δώσει εντολή το δικαστήριο. Παράλληλα, όταν το προβλέπει η σχετική νομοθεσία, η Διαμεσολάβηση καθίσταται υποχρεωτική.

⁴ Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία της Διαμεσολάβησης στον επίσημο ιστότοπο του Υπουργείου Δικαιοσύνης στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.diamesolavisi.gov.gr/selida/pos-ginetai-i-diamesolavisi> (τελευταία επίσκεψη 11/1/2019)

5.6 Τρόποι υπαγωγής στη Διαμεσολάβηση

Δύο είναι οι τρόποι, όπου μια διαφωνία μεταξύ δύο πλευρών μπορεί να λυθεί μέσω της διαδικασίας της Διαμεσολάβησης. Στην πρώτη περίπτωση η πρωτοβουλία ανήκει στα δύο μέρη ενώ στη δεύτερη, η δικαιοσύνη επεμβαίνει μετά από πρόταση του δικαστηρίου.

Στην περίπτωση όπου τα μέρη προσφεύγουν από μόνα τους στη διαδικασία, ορίζουν από μόνα τους έναν διαμεσολαβητή. Παρά την προσφυγή τους σε αυτόν τον τρόπο επίλυσης των διαφορών τους, δεν αποκλείεται σε περίπτωση μη λύσης, να προσφύγουν στην τακτική δικαιοσύνη (Clarke, 2008).

Ο δεύτερος τρόπος, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, είναι η υπαγωγή στη διαμεσολάβηση μετά από σύσταση της τακτικής δικαιοσύνης. Ο λόγος που οι δικαστικοί και οι δικηγόροι προτρέπουν τα εμπλεκόμενα μέρη να εφαρμόσουν τη διαμεσολάβηση, είναι γιατί γρήγορα αντιλήφθηκαν τα πλεονεκτήματα του θεσμού για τα οποία θα γίνει λόγος σε επόμενο κεφάλαιο. Με νομοθετικές διατάξεις, η τακτική δικαιοσύνη, συνιστά στα εμπλεκόμενα μέρη να αποταθούν στη διαμεσολάβηση. Με τον τρόπο αυτό, η τελευταία γίνεται τμήμα της απονομής δικαιοσύνης και αναπόσπαστο μέρος του νομικού συστήματος κάθε κράτους (Theocharis, 2015). Η «δικαστική διαμεσολάβηση», οδήγησε στην άρση των στερεοτύπων από την πλευρά των πολιτών απέναντι στο θεσμό, ενώ παράλληλα εξασφάλισε το ότι ο διαμεσολαβητής, θα είναι ένα άτομο ουδέτερο και αμερόληπτο.

Τέλος, σε πολλές χώρες όπως στην περίπτωση των ΗΠΑ, η διαμεσολάβηση είναι υποχρεωτική από το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο.

5.7 Κώδικας Δεοντολογίας των Διαμεσολαβητών

Σε πολλές από τις χώρες που εφαρμόζουν τη διαμεσολάβηση, λειτουργούν ηθικοί κανόνες που ρυθμίζουν την πρακτική της.

Φορείς που εκπονούν κώδικες δεοντολογίας, είναι κατά κύριο λόγο κυβερνητικά υπερεθνικά όργανα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκπόνησε τον «Κώδικα Δεοντολογίας Διαμεσολαβητών»⁵, στον

⁵ Αναλυτικά στον επίσημο ιστότοπο, στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_el.pdf (τελευταία επίσκεψη 20/1/2019)

οποίο καθορίζονται οι αρχές που πρέπει να διέπουν τους Διαμεσολαβητές. Οι φορείς που εφαρμόζουν τη Διαμεσολάβηση, πρέπει να τηρούν τον κώδικα καθώς δε θίγει την εκάστοτε εθνική νομοθεσία και τους κανόνες. Ωστόσο, οι προαναφερθέντες φορείς, έχουν τη δυνατότητα να εφαρμόζουν δικούς τους κώδικες, ειδικά διαμορφωμένους για τις δικές τους ανάγκες. Έτσι, στον Ευρωπαϊκό Κώδικα, ορίζονται τα προσόντα των Διαμεσολαβητών, ο τρόπος διορισμού τους και ο μισθός τους, η αμεροληψία και η ανεξαρτησία που πρέπει να τους διέπει αλλά και η διαδικασία που πρέπει να ακολουθούν. Δεν αποτελεί τέλος, έγγραφο δεσμευτικό.

5.8 Πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης

Τα πλεονεκτήματα και τα οφέλη της προσφυγής στη μέθοδο της Διαμεσολάβησης έχουν καταφανεί, συζητηθεί και καταγραφεί εκτενώς στη βιβλιογραφία. Σε μία προσπάθεια συνοψισμού τους θα λέγαμε ότι είναι τα εξής:

- Μειώνεται σημαντικά ο χρόνος εκδίκασης των υποθέσεων, αφού μειώνεται ο όγκος τους. Τα ήδη υπερφορτωμένα πινάκια των δικαστηρίων αποσυμφορούνται, με αποτέλεσμα η δικαιοσύνη να απονέμεται πιο γρήγορα και αποτελεσματικά σε σχέση με την εκδίκαση.
 - Τα εμπλεκόμενα μέρη εξοικονομούν κόστος, σε δικαστικά έξοδα από αμοιβές δικηγόρων και συμβολαιογράφων.
 - Αξιομνημόνευτη είναι η επίδραση στο ψυχικό ή συναισθηματικό κόστος που συνεπάγεται μία δίκη, καθώς οι διαφωνούντες όχι μόνο αποφεύγουν την επίπονη ψυχολογικά δικαστική οδό, αλλά κατορθώνουν και μειώνουν το αίσθημα της αβεβαιότητας ή και της πικρίας από την έκβαση των υποθέσεων στο παρελθόν (πολλοί διάδικοι περιμένουν χρόνια για τη συζήτηση ή και την έκδοση μίας δικαστικής απόφασης, που συχνά μπορεί να είναι άδικη ή να μην καλύπτει τα συμφέροντά τους).
 - Τα μέρη δε δεσμεύονται από συγκεκριμένους κανόνες δικονομίας, ενώ είναι σε θέση να εκφράσουν τη γνώμη τους και τις απόψεις τους πάνω στο θέμα ευκολότερα χωρίς κανένα περιορισμό (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014).
 - Οι πολίτες εμπλέκονται άμεσα στη διαδικασία, γεγονός που καθιστά τη Διαμεσολάβηση, περισσότερο ελκυστική και ικανοποιητική για τους ίδιους, αφού τους επιτρέπει να συμμετέχουν, να παρεμβαίνουν και να εκφράζουν τα συναισθήματα και τα επιχειρήματά τους.

- Με τη Διαμεσολάβηση προστατεύεται η ιδιωτικότητα των εμπλεκόμενων μερών, αφού πρόκειται για μία διαδικασία που γίνεται «κεκλεισμένων των θυρών» και όχι ενώπιον ενός ανοικτού και «δημόσιου» ακροατηρίου.

- Η Διαμεσολάβηση δύναται κάποιες φορές να περισώσει τις διαπροσωπικές σχέσεις ανάμεσα στα μέρη και να τους δώσει την προοπτική ακόμη και μιας πιθανής μελλοντικής συνεργασίας (όπως για παράδειγμα σε περιπτώσεις εμπορικών διαφορών ή συγκρούσεων μεταξύ συζύγων, γειτόνων κ.α).

Ωστόσο, η Διαμεσολάβηση δεν ενδείκνυται για όλες τις υποθέσεις, ενώ δεν αποσκοπεί στο να αντικαταστήσει ή και να υποκαταστήσει το δικαστικό σύστημα (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014).

5.9 Οφέλη της κοινωνίας από τη Διαμεσολάβηση – Κοινωνική Διαμεσολάβηση

Τα οφέλη μιας κοινωνίας από την εφαρμογή της Διαμεσολάβησης, είναι πολλαπλά. Αφενός αναβαθμίζεται η ποιότητα απονομής της δικαιοσύνης και αφετέρου διατηρείται η συνοχή του κοινωνικού ιστού.

Ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα αποτελεί η επιτάχυνση της απονομής δικαιοσύνης που οδηγεί χωρίς αμφιβολία σε ένα αίσθημα ασφάλειας. Με τη σειρά του, το αίσθημα ασφάλειας που νιώθει το κοινωνικό σύνολο, αποτελεί βασικό παράγοντα ανάπτυξης και ευημερίας. Σήμερα, που η ελληνική κοινωνία δοκιμάζεται τόσο από τη δημοσιονομική κρίση των τελευταίων ετών όσο και από το μεγάλο μεταναστευτικό ρεύμα από τις χώρες της Ασίας, η Διαμεσολάβηση μπορεί να δώσει λύση σε πολλά από τα ανοιχτά αυτά μέτωπα. Όπως τονίζουν οι Αντωνέλος και Πλέσσας (Αντωνέλος & Πλέσσας, 2014, σ. 72) οι αρχές της μπορούν «να επιφέρουν την πολυπόθητη αρμονία και ειρήνη και σε άλλους τομείς της κοινωνικής και οικονομικής ζωής.».

Η καθυστέρηση στην απονομή της δικαιοσύνης, που σήμερα είναι συχνό φαινόμενο, είναι ένας από τους πλέον σημαντικούς παράγοντες καθυστέρησης της ανάπτυξης αλλά και των επενδύσεων. Παράλληλα, το κύρος της χώρας πλήττεται σημαντικά (Μασουράκης και άλλοι, 2017).

Εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των διαφορών, όπως αυτός της Διαμεσολάβησης, μπορούν να δώσουν λύση στο μεγάλο αυτό πρόβλημα της ελληνικής και όχι μόνο δικαιοσύνης. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουν τόσο ερευνητές όσο και επαγγελματίες του χώρου όπως δικηγόροι και δικαστικοί.

Ειδικότερα, όπως αναλυτικά αναφέρει και η Μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή της Διαμεσολάβησης στην Ελλάδα «η διαμεσολάβηση θα οδηγήσει σε αισθητά ταχύτερη επίλυση των διαφορών. Σήμερα, η εκδίκαση των υποθέσεων σε δεύτερο βαθμό μπορεί να λάβει 10 με 15 χρόνια. Για παράδειγμα, αγωγές κατατεθειμένες σήμερα σε κάποιες περιοχές θα μπορεί να εκδικαστούν σε πρώτο βαθμό το 2018. Διαφορές που υπάγονται σε διαμεσολάβηση / δικαστική μεσολάβηση αναμένεται να επιλυθούν σε κάποιες περιπτώσεις μόνο με μία συνεδρία με το διαμεσολαβητή». (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008).

Σήμερα, στόχος της Διαμεσολάβησης είναι να επεκταθεί και σε υποθέσεις διοικητικές αλλά και σε άλλες στις οποίες εμπλέκονται φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης. Με τον τρόπο αυτό, ένας πολύ μεγάλος όγκος υποθέσεων που για χρόνια απασχολούν την ελληνική δικαιοσύνη θα επιλυθούν με αποτέλεσμα να αποσυμφορηθεί το ελληνικό δικαστικό σύστημα.

Πως όμως μπορεί η Διαμεσολάβηση να προωθήσει την κοινωνική ειρήνη; Σύμφωνα με τον Paul Ricoeur, «απώτερος σκοπός της δικαστικής κρίσης πρέπει να είναι η αποκατάσταση της κοινωνικής ειρήνης» (Blohorn - Brenneur, 2016). Ο στόχος αυτός όμως, δύσκολα επιτυγχάνεται μέσω της δικαστικής οδού. Αυτό συμβαίνει γιατί τα δικαστήρια δεν έχουν τη διάθεση αυτή σε αντίθεση με τη Διαμεσολάβηση. Έτσι, η τελευταία αδικείται όταν απλά αναφερόμαστε σε αυτήν ως λύση για την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων και παραγκωνίζουμε το ρόλο της στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής ειρήνης.

Με τη Διαμεσολάβηση, χτίζονται «γέφυρες» μεταξύ των δύο αντίθετων πλευρών και με τη βοήθειά της μπορεί να επέλθει μια ισορροπία μεταξύ τους. Την ίδια στιγμή, προσπαθεί να αποκλιμακώσει την ένταση μεταξύ τους, ώστε να προσανατολιστούν στις πραγματικές τους ανάγκες και επιδιώξεις (Fisher & Ury, 2012). Ακόμη, αποβλέπει στη διατήρηση μελλοντικών σχέσεων.

Για να μπορέσουν τα παραπάνω να επιτευχθούν θα πρέπει να λάβουν χώρα σε ένα κλίμα ηρεμίας, επικοινωνίας και διαλόγου. Έτσι, η Διαμεσολάβηση μπορεί να βρει θέση ανάμεσα σε πολλές υποθέσεις όπως στις οικογενειακές, τις εργασιακές, σε ελαφρά ποινικά αδικήματα, σε υποθέσεις που αφορούν τις γειτονίες και τις κοινότητες (Bresemer, 2014).

Στην Ελλάδα, το ρόλο του Διαμεσολαβητή, έχουν αναλάβει σε πολλές περιπτώσεις διάφορες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (Μ.Κ.Ο.), ενώ κάποιοι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) συνεργάζονται ήδη με φορείς Διαμεσολάβησης σε μία προσπάθεια επίλυσης των υποθέσεων μεταξύ των πολιτών. Παράλληλα, θέση έχει βρει η Διαμεσολάβηση και σε σχολικά περιβάλλοντα

(Αρτινοπούλου, 2010). Ολοένα και περισσότερα σχολεία, εφαρμόζουν πιλοτικά προγράμματα με σκοπό την πρόληψη αλλά και την επίλυση των συγκρούσεων μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Σε όλες τις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν, στόχος της Διαμεσολάβησης είναι « να οριοθετήσει και να επιλύσει τη σύγκρουση» αλλά και να «δράσει προληπτικά, προκειμένου να μειωθεί η εκδήλωση παραβατικής συμπεριφοράς μέσα στο πλαίσιο της κοινότητας και τελικά της ευρύτερης κοινωνίας». (Αντωνέλος & Πλέσσα, 2014).

Η «κοινωνική Διαμεσολάβηση», community mediation, όπως αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία και αρθρογραφία, επικεντρώνεται στις ανθρώπινες σχέσεις αλλά και στον τρόπο που αυτές θα διατηρηθούν στο μέλλον. Μέσα από την κοινωνική Διαμεσολάβηση, προλαμβάνονται οι συγκρούσεις αλλά και τα φαινόμενα βίας. Παράλληλα, οι αντιπαραθέσεις και οι διαφορές επιλύονται μέσα από την επικοινωνία και το διάλογο.

Ενώ η κοινωνική Διαμεσολάβηση, δεν αφορά υποθέσεις αστικές ή εμπορικές, ισχύουν οι ίδιες αρχές και αξίες της Διαμεσολαβητικής διαδικασίας, όπως η αμεροληψία, η ουδετερότητα, η εμπιστευτικότητα και η τήρηση του απορρήτου.

Ανακεφαλαιώνοντας, διαπιστώνουμε ότι μέσα από τη Διαμεσολάβηση, η έννοια της σύγκρουσης αποκτά μια άλλη οπτική. Αν τη σύγκρουση τη διαχειριστούμε με λογική τότε αυτή δύναται να γίνει δημιουργική και να δώσει την ευκαιρία στην κοινωνία για μια ειρηνική συνύπαρξη. Στην Ελλάδα που έχει γίνει χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων, η διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση μπορεί να προσφέρει πολύτιμες λύσεις αλλά και μια άλλη προοπτική (Χαλανούλη, 2017). Τέλος, ακόμα και αν δεν στεφθεί με επιτυχία ως διαδικασία, μπορεί να έχει προσφέρει έναν εναλλακτικό τρόπο επίλυσης των διαφορών μέσα από την ενσυναίσθηση και την κατανόηση της θέσης των «άλλων».

5.10 Το νομοθετικό πλαίσιο του θεσμού της Διαμεσολάβησης στην Ελλάδα

5.10.1 Ο Ν. 3898/2010 «Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις»

Ο Ν. 3898/2010 ψηφίστηκε στις 16/12/2010 με σκοπό να προσαρμοστεί η Οδηγία 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Ελληνική Νομοθεσία. Αργότερα και συγκεκριμένα με την υπ' αριθμό πρωτοκόλλου 109088 οικ./ 12.12.2011 απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης Διαφάνειας

και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, θεσπίστηκε και ο Κώδικας Δεοντολογίας Διαπιστευμένων Διαμεσολαβητών που έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα.

Σύμφωνα με το Άρθρο 2, υπαγόμενες διαφορές είναι αυτές που αφορούν στο ιδιωτικό δίκαιο. Ο νομοθέτης οριοθετεί επομένως, με το άρθρο αυτό το πεδίο εφαρμογής του Νόμου. Παράλληλα κάνει λόγο για «διαφορές» και όχι για «υποθέσεις» όπως η Οδηγία. Ως «διαφορά», νοείται η «*από τη συμπεριφορά ή την κατάσταση προσώπου ή και από άλλο λόγο προκύπτουσα διατάραξη κάποιας έννομης σχέσης, η οποία είναι κατά το δίκαιο πρόσφορη για την άρση της διατάραξης*».

Σύμφωνα με το Άρθρο 3, περί της «Προσφυγής στη Διαμεσολάβηση», η Διαμεσολάβηση είναι δυνατή αν τα μέρη:

- Συμφωνούν να προσφύγουν σε διαδικασία Διαμεσολάβησης πριν ή κατά τη διάρκεια της εκκρεμοδικίας.
- Κληθούν να προσφύγουν στη Διαμεσολάβηση σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος Άρθρου.
- Αν διαταχθεί Διαμεσολάβηση από δικαστήριο άλλου κράτους – μέλους .
- Αν επιβάλλεται υποχρεωτικά η Διαμεσολάβηση από το Νόμο.

Ακόμη, σύμφωνα με το Άρθρο 4, οριοθετούνται έννοιες όπως «διασυνοριακή διαφορά», «διαμεσολάβηση» και «διαμεσολαβητής» ενώ με το Άρθρο 5, αναλύονται οι φορείς κατάρτισης των Διαμεσολαβητών. Το Άρθρο 8, ορίζει την προβλεπόμενη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί, ενώ με το Άρθρο 9 την Εκτελεστότητα των συμφωνιών που μπορεί να προκύψουν από τη Διαμεσολάβηση. Στα επόμενα άρθρα ορίζονται οι αμοιβές των Διαμεσολαβητών αλλά και ο τρόπος ενημέρωσης του κοινού⁶.

⁶ Αναλυτικά οι διατάξεις του Ν. 3898/2010 στον επίσημο ιστότοπο της Διαμεσολάβησης του Υπουργείου Δικαιοσύνης στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.diamesolavisi.gov.gr/selida/n-3898-2010-diamesolavisi-se-astikes-kai-emporikes-ypotheseis> (τελευταία επίσκεψη 20/1/2019)

5.10.2 Ο Ν. 4512/2018 «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις»

Ο Νόμος 4512/2018, αν και δεν αφορά εξ ολοκλήρου το θεσμό της Διαμεσολάβησης, περιλαμβάνει διατάξεις με σκοπό τη ρύθμιση του θεσμού σε αστικές κι εμπορικές υποθέσεις και την περαιτέρω εναρμόνιση της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/52/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 2008, για θέματα διαμεσολάβησης στις ως άνω αναφερόμενες υποθέσεις αλλά και σε υποθέσεις διασυνοριακών διαφορών.

Συγκεκριμένα αναφορά στη Διαμεσολάβηση γίνεται στα Άρθρα 178 -206, Υποκεφάλαια Α', Β' και Γ', του Β' Κεφαλαίου, του Γ' Τμήματος. Ο Νόμος οριοθετεί την «ιδιωτική διαφορά» ως *«η αμφισβήτηση για την ύπαρξη, την έκταση, το περιεχόμενο ή τα υποκείμενα ιδιωτικού δικαιώματος και ως ιδιωτικά δικαιώματα θεωρούνται όσα αναγνωρίζονται από το ιδιωτικό δίκαιο»*. Παράλληλα, ως Διαμεσολάβηση νοείται *«μια διαρθρωμένη διαδικασία ανεξαρτήτως ονομασίας και με βασικά χαρακτηριστικά την εμπιστευτικότητα, την ιδιωτική αυτονομία, την ουδετερότητα και αμεροληψία του διαμεσολαβητή, στην οποία δύο ή περισσότερα μέρη επιχειρούν εκουσίως με καλόπιστη συμπεριφορά και συναλλακτική ευθύτητα να επιλύσουν με συμφωνία μια διαφορά τους με τη βοήθεια διαμεσολαβητή»*.

Εκτός της εννοιολογικής οριοθέτησης εννοιών που αφορούν άμεσα τη Διαμεσολάβηση, ο Νόμος καθορίζει τις υπαγόμενες διαφορές, τη διαδικασία προσφυγής στη Διαμεσολάβηση, την εκτελεστικότητα, τα αποτελέσματα της Διαμεσολάβησης αλλά και την παραγραφή. Τέλος καθορίζονται οι αρμοδιότητες της Κεντρικής Επιτροπής της Διαμεσολάβησης⁷.

Ο Νόμος 4512/2018, ψηφίστηκε επί θητείας του κ. Σταύρου Κοντονή στην ηγεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ο οποίος μάλιστα τον είχε χαρακτηρίσει ως «εμβληματικό νομοθέτημα», ισχυριζόμενος, ότι ο «στόχος του ήταν διττός: αφενός η αποφόρτιση των δικαστηρίων και αφετέρου η εμπέδωση της δυνατότητας συνεννόησης μεταξύ των πολιτών που έχουν μία ιδιωτική διαφορά»⁸. Δημοσιεύτηκε στις 17 Ιανουαρίου 2018, (ΦΕΚ 5/17-01-2018 τεύχος Α') και τέθηκε σε άμεση

⁷ Αναλυτικά οι διατάξεις του Ν.4512/2018 στον επίσημο ιστότοπο της Διαμεσολάβησης του Υπουργείου Δικαιοσύνης στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.diamesolavisi.gov.gr/selida/kefalaio-v-toy-n-451218> (τελευταία επίσκεψη 20/1/2019)

⁸ <https://www.lawspot.gr/nomika-nea/st-kontonis-emvlimatiko-nomoshedio-gia-ti-diamesolavisi-stis-12-ianoyariou-i-psifisi-toy> (τελευταία επίσκεψη 29/1/2019)

εφαρμογή ήδη από την ημερομηνία δημοσίευσής του. Ωστόσο, ένα από τα άρθρα του και συγκεκριμένα το άρθρο 182, Υποκεφάλαιο Α΄, Κεφάλαιο Β΄, Τμήμα Γ΄, όριζε την « υποχρεωτική υπαγωγή» συγκεκριμένων ιδιωτικών διαφορών στο θεσμό της διαμεσολάβησης και μάλιστα «επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης του ενδίκου βοηθήματος», όπερ σήμαινε ότι το κάθε είδους ένδικο βοήθημα (αγωγή ή αίτηση) θα απορρίπτεται από το Δικαστήριο, ως αόριστο και απαράδεκτο δικαστικής εκτιμήσεως, όταν προκύπτει ότι οι διάδικοι, δεν προσέφυγαν πριν από την κατάθεσή του στη διαδικασία της διαμεσολάβησης, στις διαφορές που αυτή ορίζεται ως υποχρεωτική. Το παραπάνω άρθρο δεν τέθηκε άμεσα σε ισχύ, αντιθέτως δόθηκε ένα περιθώριο εννέα μηνών από τη δημοσίευσή του, έως το Σεπτέμβριο του 2018, ώστε να αρχίσει να ισχύει. Υποθέσεις που σύμφωνα με το Νόμο θα τίθενται υποχρεωτικά σε Διαμεσολάβηση ήταν μεταξύ άλλων υποθέσεις ανάμεσα σε ιδιοκτήτες διαμερισμάτων, για υποθέσεις που αφορούν αμοιβές, για οικογενειακές διαφορές αλλά και ατομικές εργατικές υποθέσεις.

Παρά τις αρχικές δηλώσεις, το συγκεκριμένο άρθρο, πήρε αναστολή μέχρι και τις 16 Σεπτεμβρίου 2019 μετά από σχετική τροπολογία που κατατέθηκε στη Βουλή από τον νέο πλέον Υπουργό Δικαιοσύνης κ. Μιχάλη Καλογήρου⁹. Σύμφωνα με τον Υπουργό, ο λόγος που τέθηκε σε αναστολή το συγκεκριμένο άρθρο, ήταν αφενός λόγω της απόφασης 34/2018 της Διοικητικής Ολομέλειας του Αρείου Πάγου που έκρινε το σχετικό άρθρο αντισυνταγματικό και αφετέρου «προκειμένου να υπάρξει καλύτερη προετοιμασία των σχετικών διαδικασιών καθώς και διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς για την αποτελεσματική εφαρμογή του»¹⁰. Είναι σημαντικό να τονίσουμε στο σημείο αυτό ότι η υποχρεωτική υπαγωγή στη Διαμεσολάβηση, είχε προκαλέσει έντονες αντιδράσεις από τη μεριά των δικαστικών και των δικηγόρων.

⁹ <http://www.kathimerini.gr/986806/article/epikairothta/ellada/pagwnei-gia-ena-xrono-h-ypoxrewtikh-diamesolavhsh> (τελευταία επίσκεψη 29/1/2019)

¹⁰ <http://www.kathimerini.gr/986806/article/epikairothta/ellada/pagwnei-gia-ena-xrono-h-ypoxrewtikh-diamesolavhsh> (29/1/2019)

Κεφάλαιο 6 «Μεθοδολογία της έρευνας»

6.1 Σκοπός και Στόχοι της έρευνας

Η Διαμεσολάβηση, ως διαδικασία και πρακτική, έχει εισχωρήσει βαθιά στην ελληνική απονομή δικαιοσύνης. Το γεγονός αυτό φαίνεται ξεκάθαρα από την ισχύουσα νομοθεσία αλλά και το πλήθος των πολιτών που την επιλέγουν με σκοπό να επιλύσουν τις διαφορές τους.

Η εισχώρηση της Διαμεσολάβησης στην απονομή της δικαιοσύνης στη χώρα αλλά και η έλλειψη μιας έρευνας που θα διερευνά τον τρόπο που οι Δικαστικοί Λειτουργοί αντιλαμβάνονται το θεσμό, σήμερα, οδήγησε στο σχεδιασμό της παρούσας έρευνας.

Σκοπός της έρευνας, είναι να διερευνήσει τις στάσεις και τις απόψεις των εν ενεργεία Ειρηνοδικών του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης, λόγω της ιδιότητας της γράφουσας, ως υπαλλήλου του παραπάνω καταστήματος και κατά συνέπεια της πιο εύκολης πρόσβασής της στο χώρο, σχετικά με τη Διαμεσολάβηση. Συγκεκριμένα, στόχος είναι να αφουγκραστεί τις απόψεις τους πάνω στο θεσμό, στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να ωφεληθεί η τακτική δικαιοσύνη, στα πλεονεκτήματα της εν λόγω εναλλακτικής μορφής επίλυσης διαφορών έναντι της τακτικής δικαιοσύνης και γενικότερα στο μέλλον του θεσμού στη χώρα μας, άρρηκτα συνδεδεμένο με τη δικαστική εξουσία.

6.2 Ερευνητικά ερωτήματα

Ο σχεδιασμός της παρούσας έρευνας, στηρίχτηκε στα εξής ερευνητικά ερωτήματα τα οποία και απαντώνται μέσα από τις δοθείσες απαντήσεις των συμμετεχόντων δικαστικών:

- Για ποιο λόγο επιλέγουν οι πολίτες το θεσμό της Διαμεσολάβησης σύμφωνα με τους Ειρηνοδίκες του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης;
- Ποια τα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης σε σύγκριση με τη δικαστική επίλυση των διαφορών;
- Ποιο το μέλλον του θεσμού στην Ελλάδα;

6.3 Μεθοδολογία

Η παρούσα εργασία ειδίκευσης, έχει ως βασικό σκοπό να φέρει στην επιφάνεια τις απόψεις των δικαστικών, και δη των Ειρηνοδικών του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης, σχετικά με τη Διαμεσολάβηση. Για να επιτευχθεί ο σκοπός της εργασίας, σχεδιάστηκε ένα ερωτηματολόγιο ποσοτικής έρευνας με ερωτήσεις κλειστού τύπου. Το ερωτηματολόγιο, απευθύνθηκε στο σύνολο (70) των Ειρηνοδικών του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης, ενώ με το πέρας της διαδικασίας, απάντησαν συνολικά 28 δικαστικοί, άντρες και γυναίκες. Τα ερωτηματολόγια δε, μοιράστηκαν εγγράφως στις θυρίδες όλων των δικαστών, κατά την περίοδο Σεπτεμβρίου – Νοεμβρίου 2018, ώστε να συλλεχθούν όσο το δυνατόν περισσότερα δείγματα.

Το ερωτηματολόγιο έχει δομηθεί σε τρία διακριτά μεταξύ τους μέρη, όπου στο πρώτο οι συμμετέχοντες καλούνται να απαντήσουν σε προσωπικές ερωτήσεις, στο δεύτερο σε ερωτήσεις που αφορούν στην ουσία της Διαμεσολάβησης, ενώ στο τρίτο καλούνται να εκφράσουν τις προσωπικές τους απόψεις σχετικά με το θεσμό.

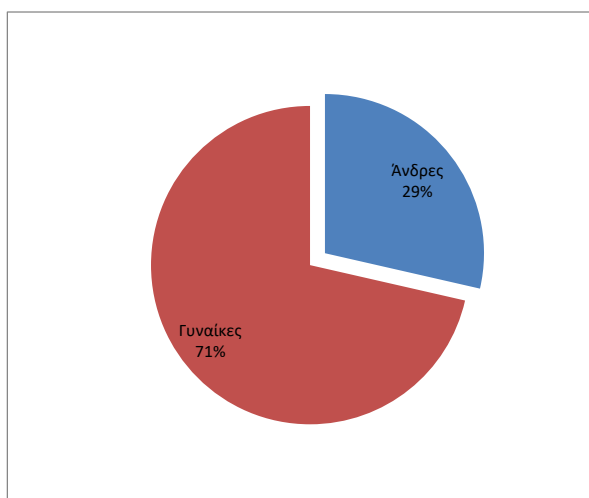
Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν παρουσιάζονται στη συνέχεια της εργασίας με τη μορφή διαγραμμάτων.

Κεφάλαιο 7 «Αποτελέσματα της έρευνας»

7.1 Παρουσίαση αποτελεσμάτων

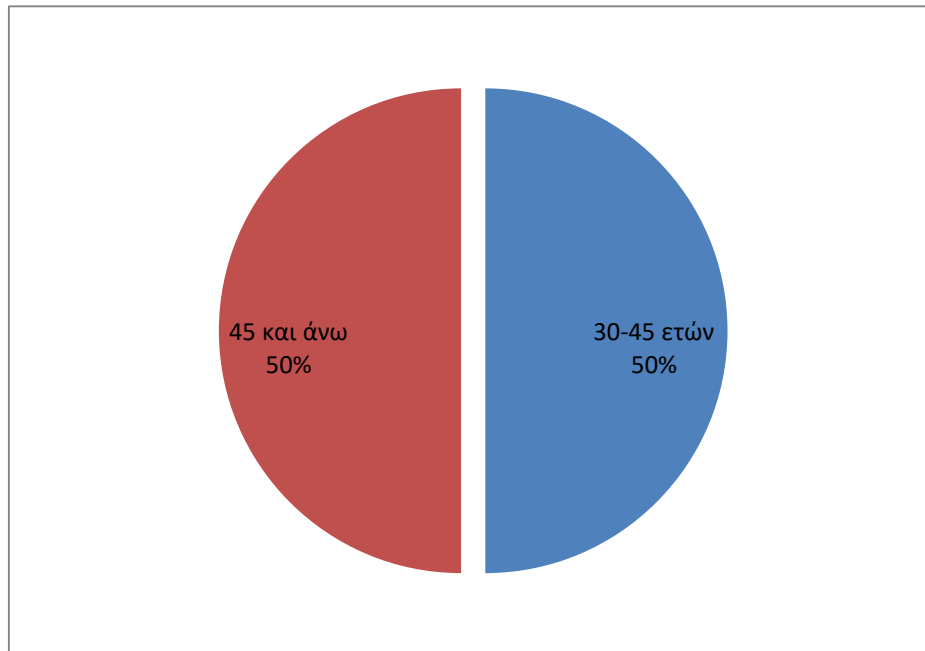
Μέρος Α΄

Ερώτηση 1. Φύλο

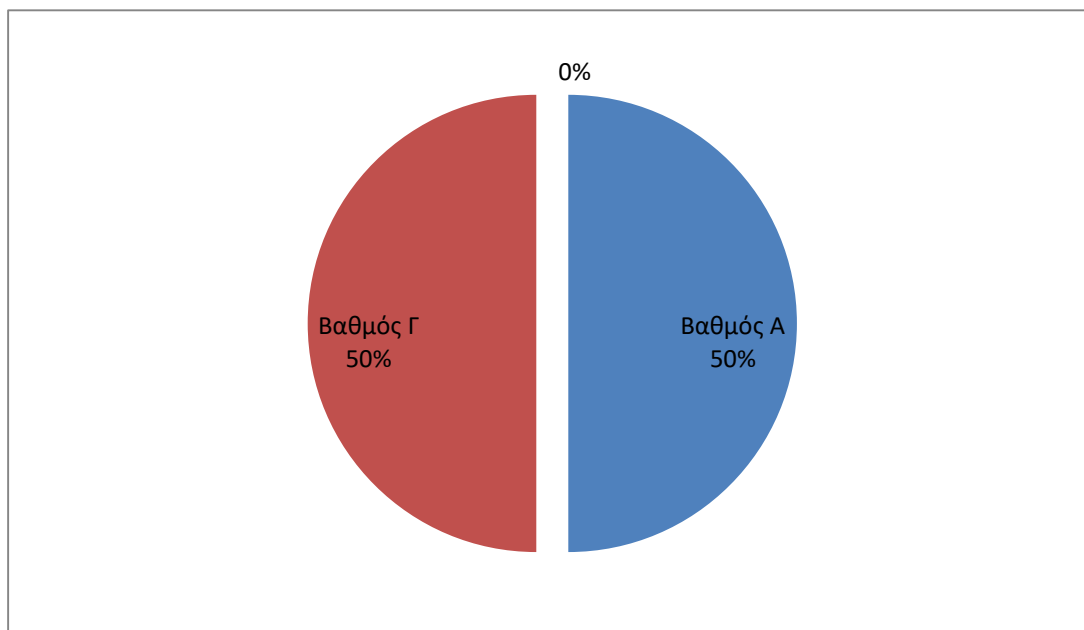
Στην πρώτη ερώτηση του πρώτου μέρους, οι Ειρηνοδίκες κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση σχετικά με το φύλο τους. Από τους συνολικά 28 συμμετέχοντες, οι 20 ήταν γυναίκες, ενώ οι 8 άνδρες δικαστικοί. Το 71% δηλαδή των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες έναντι 29% που ήταν οι άνδρες.

Ερώτηση 2. Ηλικία

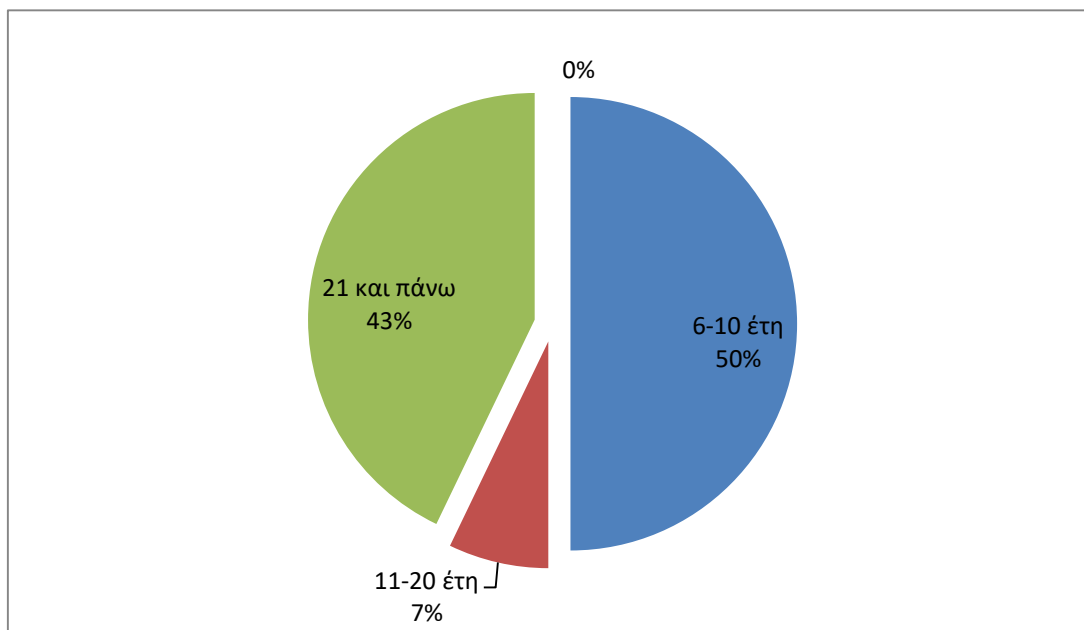
Από τους συμμετέχοντες στην έρευνα Ειρηνοδίκες, οι μισοί (14) ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 30-45 ετών και οι υπόλοιποι μισοί (14) εκ των συμμετεχόντων ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 45 και άνω. Ωστόσο, θα περίμενε κανείς να είναι περισσότερο αθρόα η προσέλευση των νεαρότερων σε ηλικία Ειρηνοδικών στην απάντηση του ερωτηματολογίου.

Ερώτηση 3. Βαθμός / Ιδιότητα

Από τους 28 συμμετέχοντες δικαστικούς, όπως προκύπτει από τις απαντήσεις τους, το 50% εξ' αυτών (14) είναι κάτοχοι Α' Βαθμού και το υπόλοιπο 50% (14) Γ' Βαθμού. Συγκεκριμένα οι Ειρηνοδίκες που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 30-45 ετών είναι κάτοχοι του Γ' Βαθμού. Αντίθετα οι μεγαλύτεροι σε ηλικία δικαστικοί είναι κάτοχοι Α' Βαθμού.

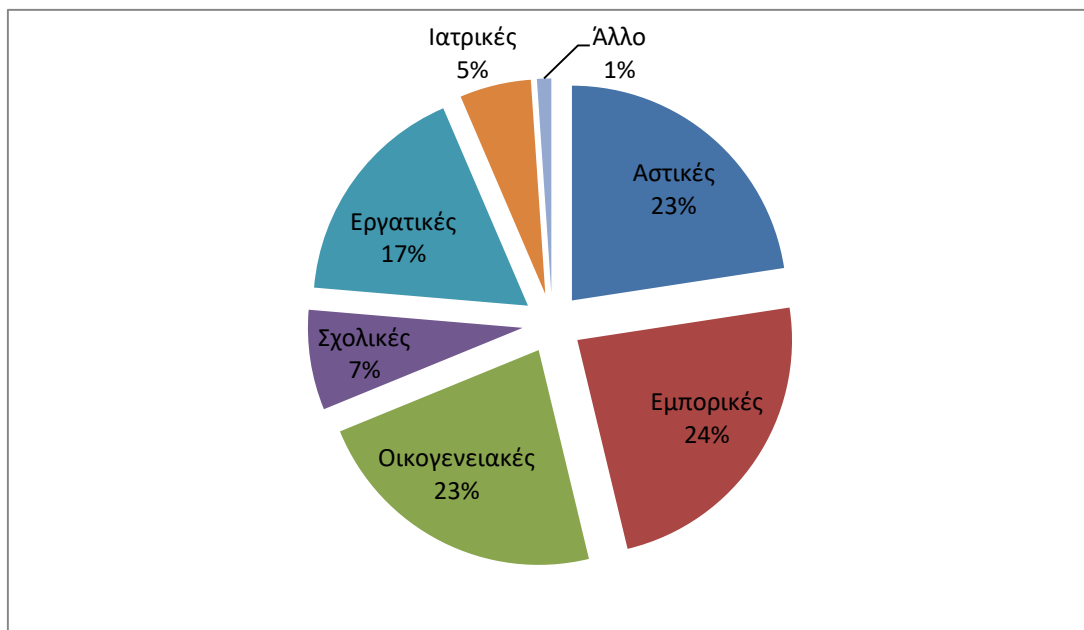
Ερώτηση 4. Χρόνος Εμπειρίας

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δικαστικών, το 50% (14) δήλωσε ότι έχει από 6 – 10 έτη εμπειρίας στο δικαστικό κλάδο. Παράλληλα το 43% (12) έχει από 21 έτη και πάνω, ενώ μόλις το 7% (2) από 11 – 20 έτη. Φαίνεται επομένως ότι οι δικαστικοί που συμμετείχαν στην έρευνα έχουν αρκετά χρόνια εμπειρίας.

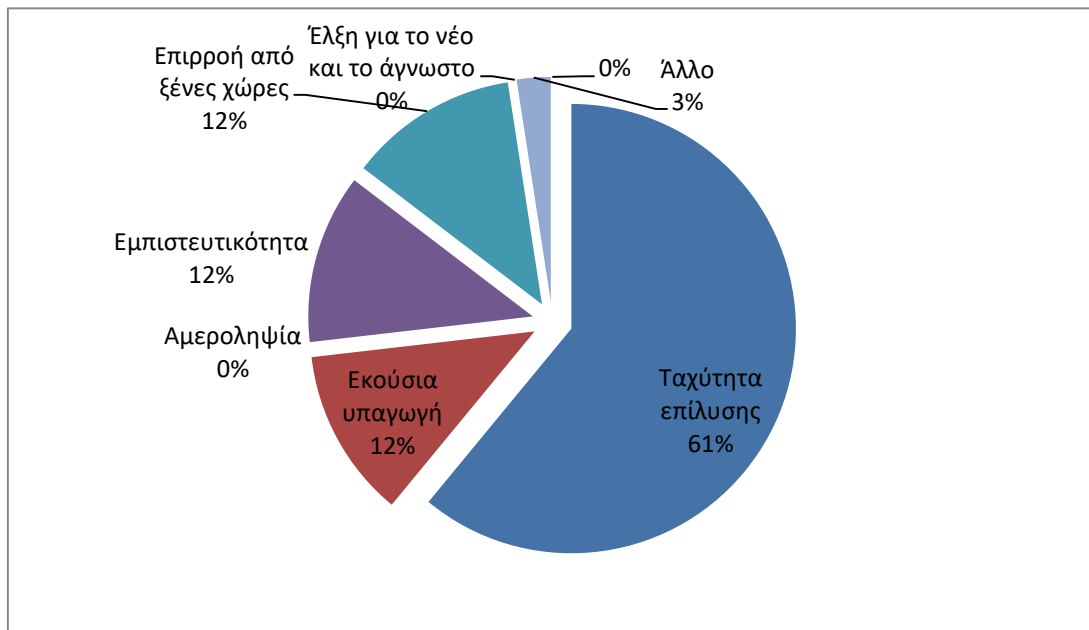
Μέρος Β'

Ερώτηση 1. Σε ποιες υποθέσεις, κατά τη γνώμη σας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά η Διαμεσολάβηση;

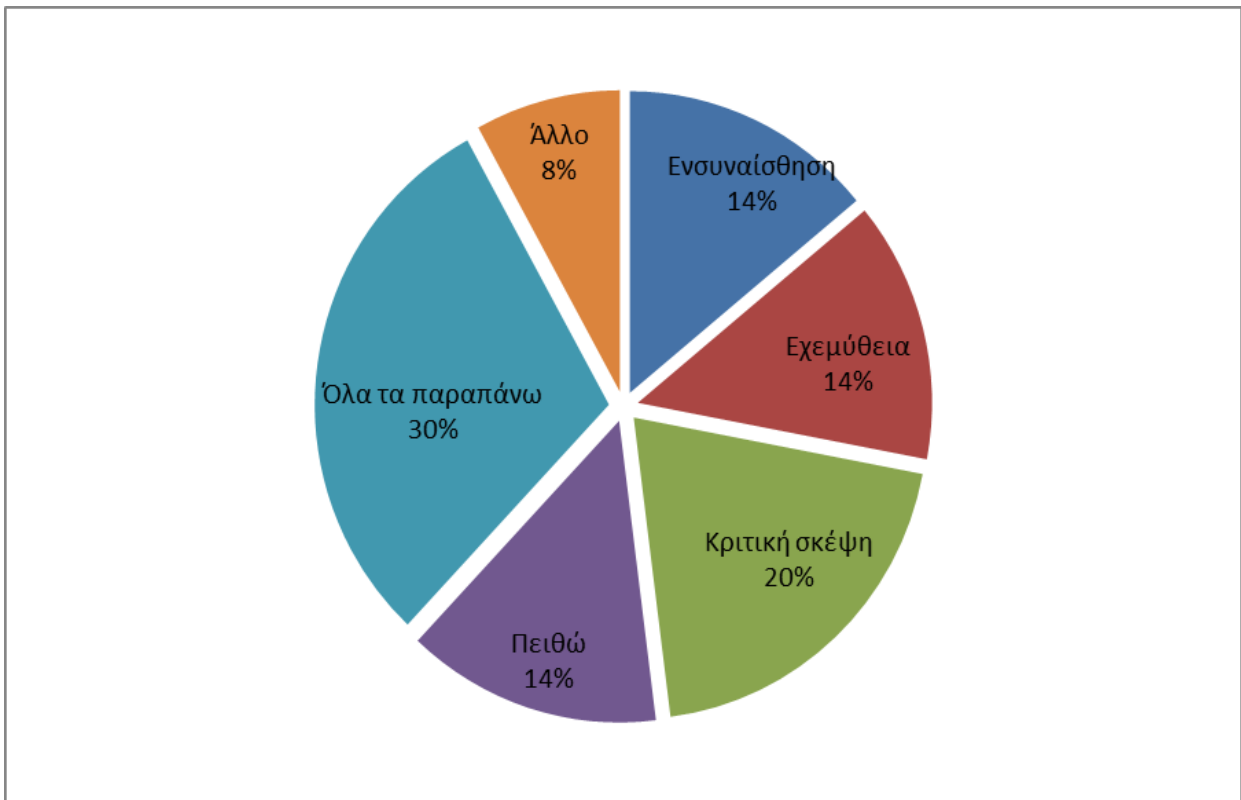
Σύμφωνα με τις απαντήσεις των δικαστικών, η Διαμεσολάβηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά σε υποθέσεις Εμπορικές (22), Οικογενειακές (21) και Αστικές (21). Λιγότεροι απάντησαν ότι μπορεί να λειτουργήσει με τρόπο αποτελεσματικό σε υποθέσεις όπως είναι οι σχολικές (7) και οι εργατικές (16). Μόλις το 5%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 5 δικαστικούς αποδέχεται τη χρήση της Διαμεσολάβησης σε υποθέσεις ιατρικές. Τέλος μόλις ένας δικαστικός απάντησε ότι η Διαμεσολάβηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε αυτοκινητιστικά δυστυχήματα.

Ερώτηση 2. Για ποιο λόγο, κατά τη γνώμη σας, κάποιος επιλέγει τη Διαμεσολάβηση;

Στη δεύτερη ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου, οι δικαστικοί κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση για τους λόγους που ωθούν τους πολίτες να επιλέξουν τη Διαμεσολάβηση. Το 61% (25) απάντησε ότι ο βασικός λόγος είναι η ταχύτητα επίλυσης των διαφορών τους ενώ το 12% (5) λόγω της εκούσιας υπαγωγής ενώ ακόμα ένα 12% (5) λόγω της εμπιστευτικότητας που διαπνέει το θεσμό. Η επιρροή από ξένες χώρες, καταλαμβάνει ακόμα ένα 12% (5) των απαντήσεων, ενώ μόλις ένας Δικαστικός πιστεύει ότι οι αντίδικοι επιλέγουν τη Διαμεσολάβηση λόγω «ευελιξίας της λύσης». Τέλος, κανένας δεν ενστερνίζεται την άποψη ότι επιλέγουν τη Διαμεσολάβηση λόγω Αμεροληψίας καθώς και της έλξης που ασκεί το νεοπαγές και το άγνωστο.

Ερώτηση 3. Ποια προσόντα, κατά τη γνώμη σας, πρέπει να έχει ένας Διαμεσολαβητής;

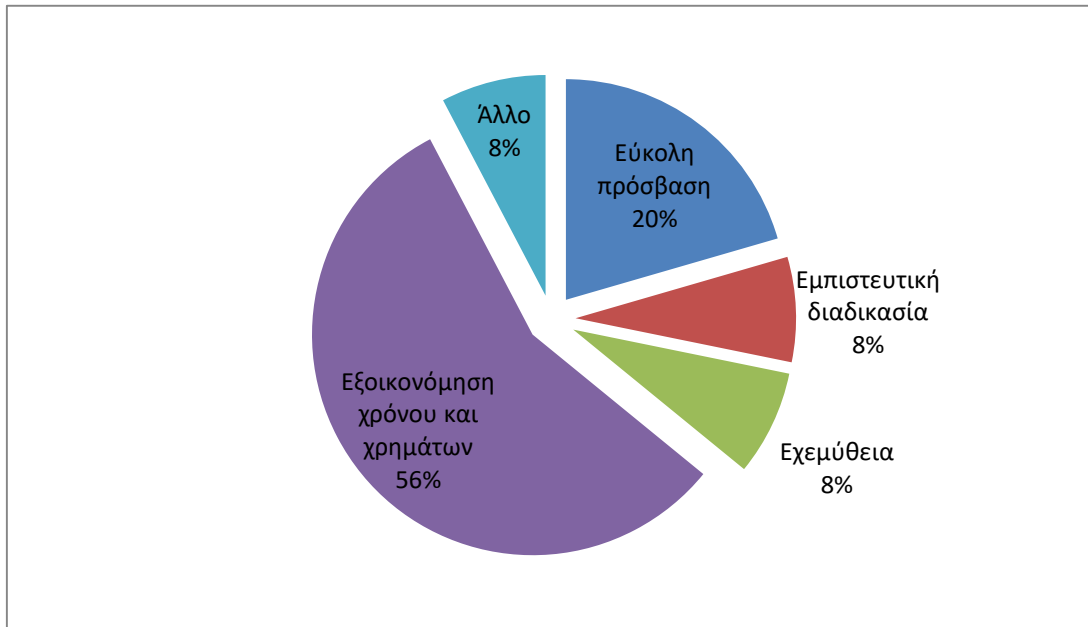

Σχετικά με τα προσόντα των Διαμεσολαβητών, το 30% (15) απάντησε ότι ένας Διαμεσολαβητής πρέπει να έχει ταυτόχρονα Ενσυναίσθηση, Εχεμύθεια, Κριτική σκέψη και Πειθώ (Όλα τα παραπάνω).

Παράλληλα, το 20% (10) απάντησε ότι πρέπει να διαθέτει κριτική σκέψη, το 14% (7) Εχεμύθεια, 14% (7) Πειθώ και το 14% (7) Ενσυναίσθηση.

Αρκετοί από τους συμμετέχοντες επέλεξαν μόνο ένα από τα δοθέντα χαρακτηριστικά ενώ τέσσερις (8%) απάντησαν ότι, εκτός των άλλων, οι Διαμεσολαβητές θα πρέπει να διαθέτουν εμπειρία, αμεροληψία, ευρηματικότητα αλλά και γνώσεις.

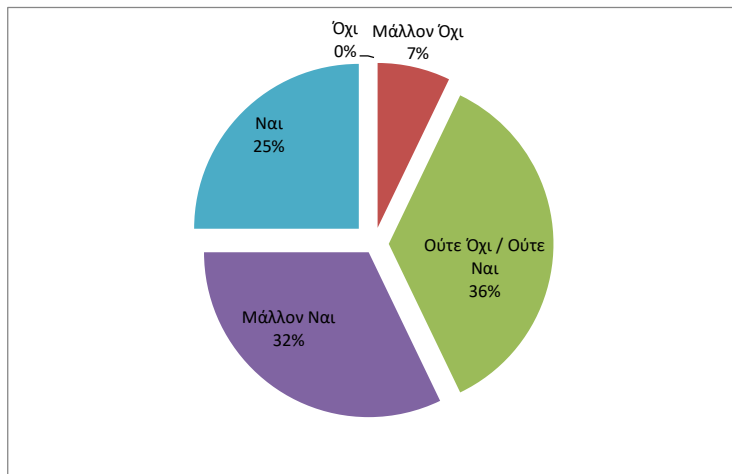
Ερώτηση 4. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης σε σύγκριση με τη δικαστική επίλυση των διαφορών;

Στην τέταρτη ερώτηση, οι δικαστικοί κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερώτημα σχετικά με τα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης. Η πλειοψηφία των δικαστών (56% = 22) υποστηρίζει ότι ο λόγος που οι πολίτες την προτιμούν είναι η εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων σε αντίθεση με τη δικαστική επίλυση των διαφορών. Το 20% (8) υποστηρίζει ότι η εύκολη πρόσβαση ωθεί τους πολίτες στη Διαμεσολάβηση. Το 8% (3) επέλεξε την εμπιστευτική διαδικασία ενώ ακόμα ένα 8% (3) την εχεμύθεια. Δύο δικαστικοί δήλωσαν ότι εκτός των άλλων, πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης αποτελούν αφενός το εύρος των επιλογών στην επίλυση των διαφορών και αφετέρου ότι προσφέρει λύσεις που δεν προβλέπονται από το δίκαιο ωστόσο ταιριάζουν στα μέρη. Τέλος, μία γυναίκα δικαστικός, βαθμού Γ', με έξι έτη προϋπηρεσίας, απάντησε ότι δεν υπάρχουν πλεονεκτήματα στη Διαμεσολάβηση σε σχέση με τη δικαστική επίλυση των διαφορών.

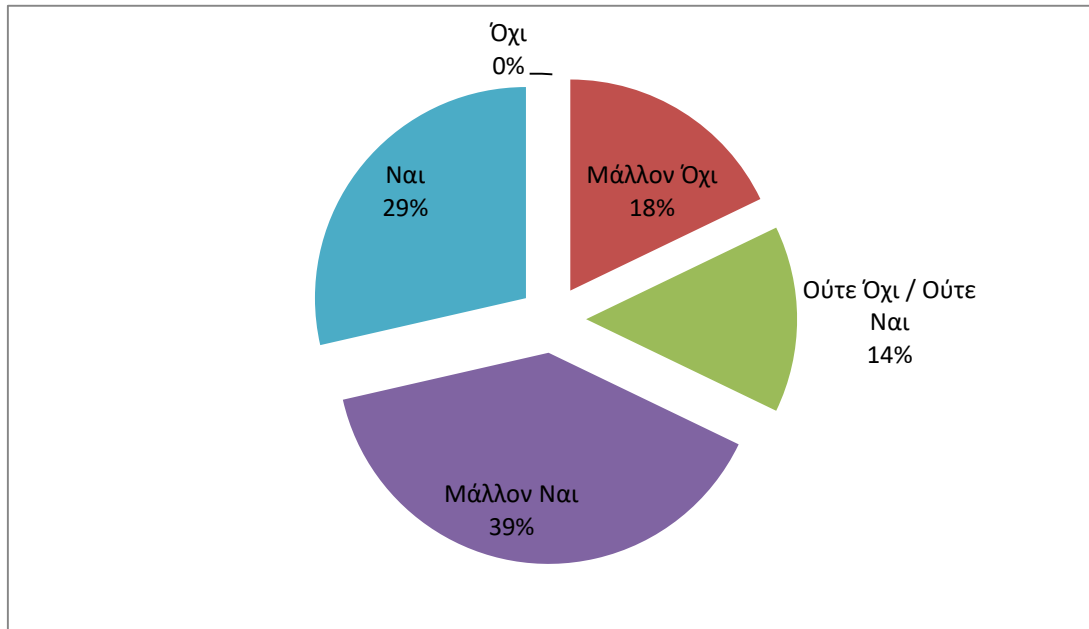
Μέρος Γ΄

Ερώτηση 1. Είστε υπέρ ή κατά της Διαμεσολάβησης;

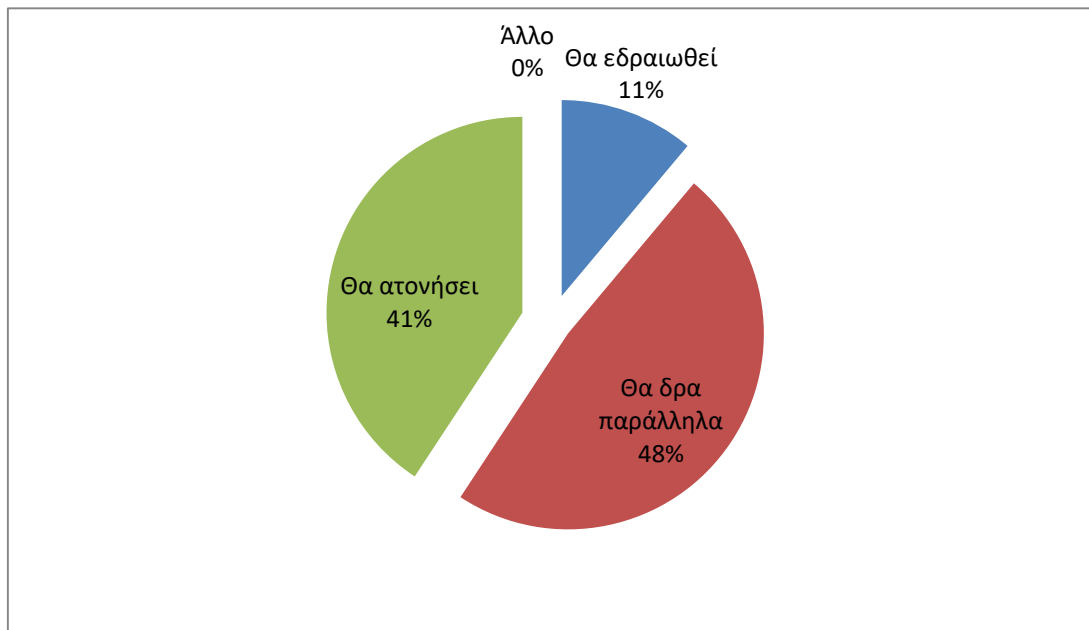
Στην πρώτη ερώτηση του τρίτου μέρους, που η γράφουσα θεωρεί από τις κρισιμότερες, οι δικαστικοί κλήθηκαν να απαντήσουν σχετικά με το αν είναι υπέρ ή κατά της Διαμεσολάβησης ως διαδικασία επίλυσης των διαφορών. Από τις απαντήσεις τους, προκύπτει ότι στο σύνολό τους εμφανίζονται θετικά διακείμενοι απέναντι στο θεσμό, καθώς το 25% (7) απάντησε Ναι και το 32% (9) Μάλλον Ναι. Ένα 36% (10) φαίνεται να παίρνει ουδέτερη στάση, ενώ μόνο το 7% (2) απάντησε Μάλλον Όχι. Κανένας από τους συμμετέχοντες δεν είναι ξεκάθαρα αρνητικός απέναντι στο θεσμό. Ωστόσο, αξίζει να τονιστεί εδώ ότι θα περίμενε κανείς οι πιο νέοι σε ηλικία Ειρηνοδίκες να είναι περισσότερο θετικά διακείμενοι προς το θεσμό, λόγω της μεγαλύτερης πληροφόρησής τους για τις νέες εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης διαφορών και του νεαρού της ηλικίας τους. Παρόλα αυτά, μόνο 4 από τους 9 που απάντησαν Μάλλον Ναι και μόνο 2 από τους 7 που απάντησαν Ναι, ήταν ηλικίας 30-45 ετών, ενώ οι μεγαλύτεροι σε ηλικία Ειρηνοδίκες φαίνεται να έχουν μία πιο θετική προσέγγιση στο θεσμό. Τέλος 8 στους 10 δικαστικούς που τήρησαν μία πιο ουδέτερη στάση, απαντώντας Ούτε Όχι/Ούτε Ναι ήταν πάλι ηλικίας 30-45 ετών, ενώ οι δύο που απάντησαν Μάλλον Όχι ήταν ηλικίας άνω των 45 ετών. Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι οι πιο νέοι σε ηλικία Ειρηνοδίκες κρατούν μία επιφυλακτικότητα απέναντι στο θεσμό.

Ερώτηση 2. Πιστεύετε ότι η Διαμεσολάβηση ως θεσμός θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με τη δικαστική λειτουργία;

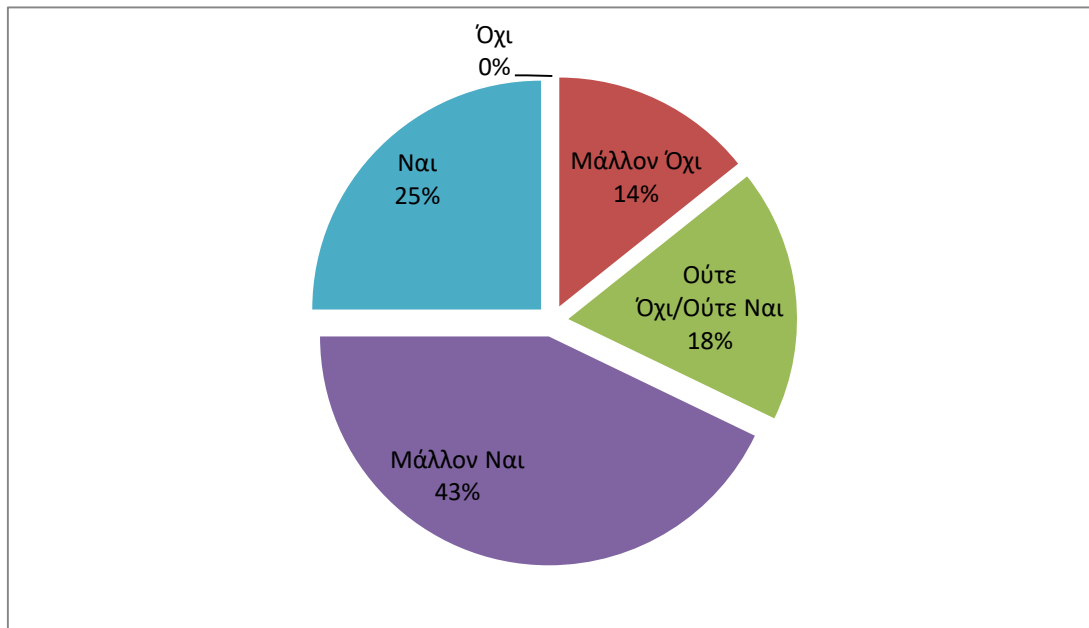
Ως θεσμός η Διαμεσολάβηση, δεν υποκαθιστά την τακτική δικαιοσύνη αντιθέτως έρχεται να δράσει συμπληρωματικά. Σχετικά με αυτή τη θεωρία, οι δικαστικοί φαίνεται να συμφωνούν καθώς το 29% (8) απάντησε Ναι, ενώ το 39% (11) Μάλλον Ναι. Φαίνεται ωστόσο ότι δε συμμερίζονται όλοι οι δικαστικοί την άποψη αυτή καθώς το 18% (5) απάντησε ότι μάλλον δεν θα λειτουργήσει με τον τρόπο αυτό. Τέλος ένα 14% (4), εμφανίζεται αναποφάσιστο σχετικά με τον τρόπο που θα λειτουργήσει ως θεσμός στην ελληνική πραγματικότητα.

Ερώτηση 3. Ποιο κατά τη γνώμη σας, θα είναι το μέλλον του θεσμού στην Ελλάδα;

Σχετικά με το πώς βλέπουν το μέλλον του θεσμού στην Ελλάδα οι δικαστικοί, σε ένα ποσοστό 48% (13), θεωρούν ότι θα συνεχίσει να δρα παράλληλα με την τακτική δικαιοσύνη. Ωστόσο 11 εξ' αυτών (41%) πιστεύουν ότι ο θεσμός θα ατονήσει σταδιακά. Τέλος ένα μόνο 11% (4) θεωρεί ότι περνώντας τα χρόνια θα εδραιωθεί η Διαμεσολάβηση, τόσο ανάμεσα στους πολίτες όσο και ανάμεσα στους δικαστικούς. Πάλι ο νεαρός πληθυσμός των Ειρηνοδικών (8/11) πιστεύει ότι ο θεσμός θα ατονήσει μέχρι να εκλείψει, 5/13 ότι θα δρα παράλληλα και μόνος ένας νεαρός σε ηλικία Ειρηνοδίκης πιστεύει ότι θα εδραιωθεί μέσα στο δικαιοσύνη. Αν δούμε τις απαντήσεις υπό το πρίσμα του φύλου διαπιστώνουμε ότι οι γυναίκες στην πλειοψηφία τους (10/11 απαντήσεις), με μία δόση πεσιμισμού ίσως, πιστεύουν ότι ο θεσμός θα ατονήσει μέχρι να εκλείψει. Περίπου ίδιο είναι το ποσοστό (7 γυναίκες σε σύνολο 13 απαντήσεων) που πιστεύει ότι θα δρα παράλληλα με τη δικαιοσύνη και τέλος 3 γυναίκες επί συνόλου 4 απαντήσεων πιστεύουν στην εδραίωση της Διαμεσολάβησης μέσα στο δικαιοσύνη. Από την άλλη πλευρά από το σύνολο των οκτώ συνολικά ανδρών που πήραν μέρος στην έρευνα, ένας άνδρας απάντησε ότι ο θεσμός θα ατονήσει, ένας ότι θα εδραιωθεί μέσα στο σύστημα και έξι πιστεύουν ότι θα λειτουργεί παράλληλα.

Ερώτηση 4. Θα προτιμούσατε πριν από τη δικαστική οδό να έχει προηγηθεί η Διαμεσολάβηση;

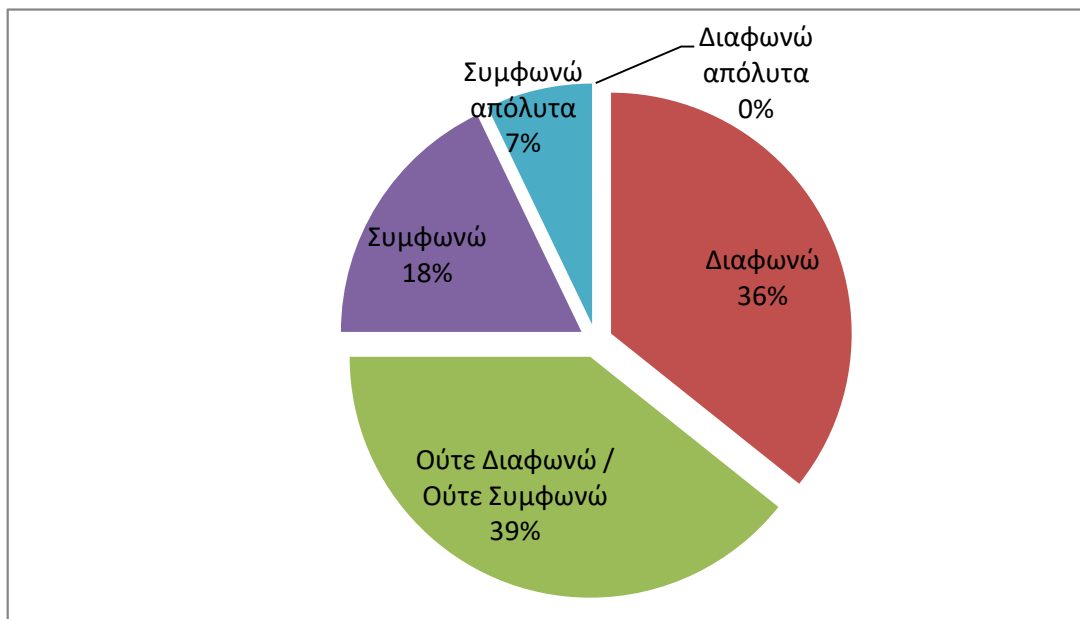
Στην τέταρτη ερώτηση κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση για το αν θα προτιμούσαν να έχει προηγηθεί η Διαμεσολάβηση πριν τη δικαστική οδό σε μια υπόθεση. Από τις απαντήσεις τους προκύπτει ότι η πλειοψηφία θεωρεί ότι θα ήταν καλύτερο να έχει προηγηθεί Διαμεσολάβηση καθώς το 25% (7) απάντησε Ναι στην ερώτηση και το 43% (12) Μάλλον Ναι. Το 18% (5) ακόμη, εμφανίζεται ουδέτερο ενώ μόλις το 14% (4) εμφανίζεται μάλλον αρνητικό στο ενδεχόμενο αυτό.

Ερώτηση 5. Σε ποια σημεία. Κατά τη γνώμη σας, θα πρέπει να διορθωθεί η δικαστική επίλυση των διαφορών ώστε να την επιλέγουν οι πολίτες έναντι της Διαμεσολάβησης;

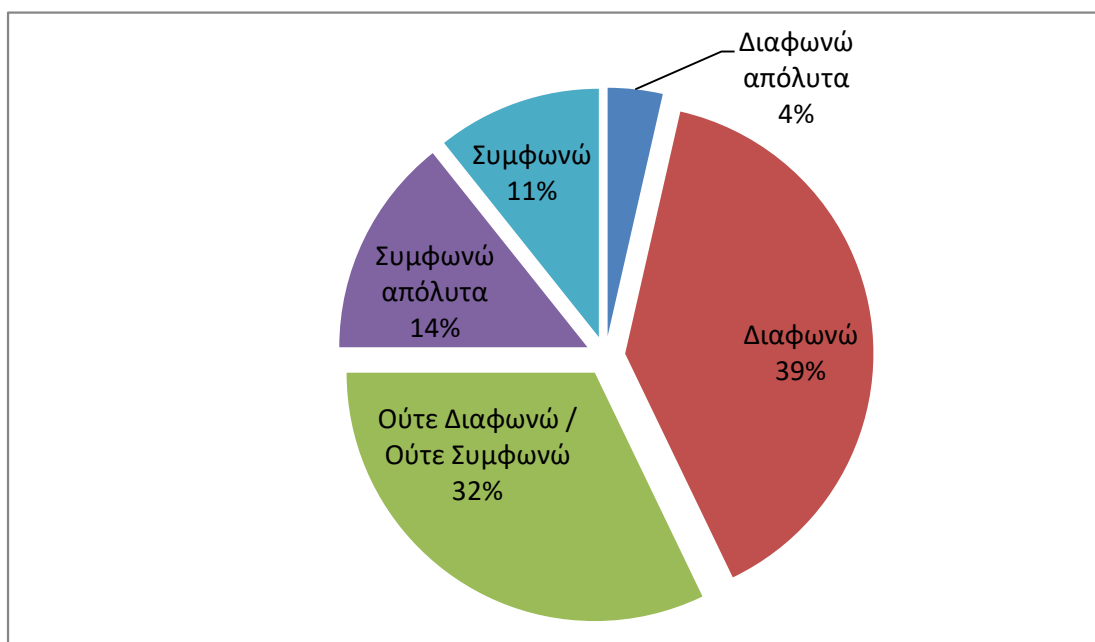
Οι δικαστικοί φαίνεται ότι αναγνωρίζουν αστοχίες και καθυστερήσεις στη δικαστική επίλυση των διαφορών, γεγονός που αποδεικνύεται και από τις απαντήσεις τους στην ερώτηση 5, καθώς το 34% (11) εξ' αυτών απάντησαν ότι η δικαστική οδός επίλυσης των διαφορών πρέπει να διορθωθεί στον ταχύτερο προσδιορισμό των αγωγών και έκδοση των αποφάσεων, όπως επίσης και στο κόστος. Το 41% (13) θεωρεί ότι η τακτική δικαιοσύνη θα πρέπει να δρα ταχύτερα και να επιλύει τις διαφορές γρηγορότερα ώστε οι πολίτες να την επιλέγουν έναντι της Διαμεσολάβησης. Το 19% (6) δε, θεωρεί ότι το κόστος παίζει σημαντικό ρόλο, επομένως θα πρέπει να μειωθεί σημαντικά ενώ το 3% (1) πιστεύει ότι θα πρέπει να γίνεται ταχύτερα η έκδοση των αποφάσεων. Τέλος ένας δικαστικός εξέφρασε την άποψη ότι δε δρα «ανταγωνιστικά με τη δικαστική επίλυση αλλά αφορά μέρη που δύνανται να συμβιβαστούν».

Ερώτηση 6. Το νέο πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση (Ν. 4512/2018) - Ωθεί τους πολίτες στην επιλογή της Διαμεσολάβησης έναντι της δικαστικής οδού

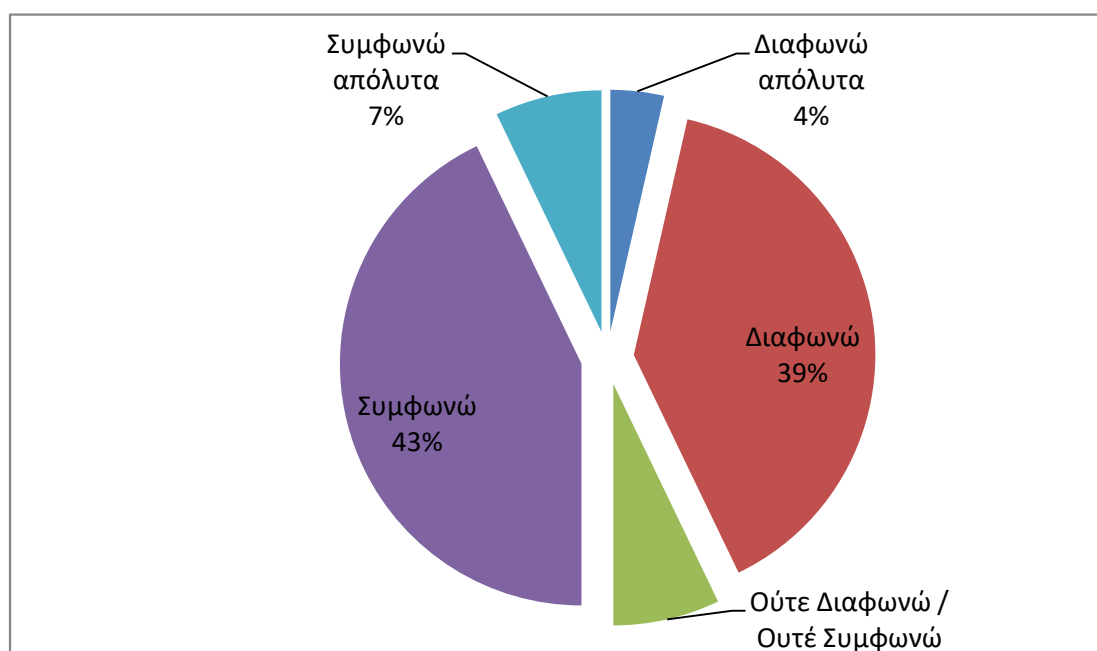
Για τους δικαστικούς, το νέο νομοθετικό πλαίσιο για την Διαμεσολάβηση που αναλύθηκε λεπτομερώς και σε προηγούμενο κεφάλαιο, δεν ωθεί τους πολίτες προς την κατεύθυνση αυτή καθώς το 36% (10) εξ' αυτών απάντησε ότι διαφωνεί. Το 39% (11) δήλωσε ότι ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ότι το νέο πλαίσιο ωθεί τους πολίτες προς τη Διαμεσολάβηση. Τέλος μόνο το 18% (5) θεωρεί ότι το νέο νομοθετικό πλαίσιο ωθεί τους πολίτες στο να επιλέξουν τη Διαμεσολάβηση έναντι της δικαστικής οδού, ενώ μόνο δύο άτομα φαίνεται να είναι απόλυτα σύμφωνα με την ερώτηση. Βλέπουμε επομένως ότι ο δικαστικός κόσμος εμφανίζεται μοιρασμένος ανάμεσα στις δύο πλευρές.

Ερώτηση 6. Το νέο πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση (Ν. 4512/2018) - Θέτει στο περιθώριο τους Δικηγόρους και το Δικαστικό Σώμα

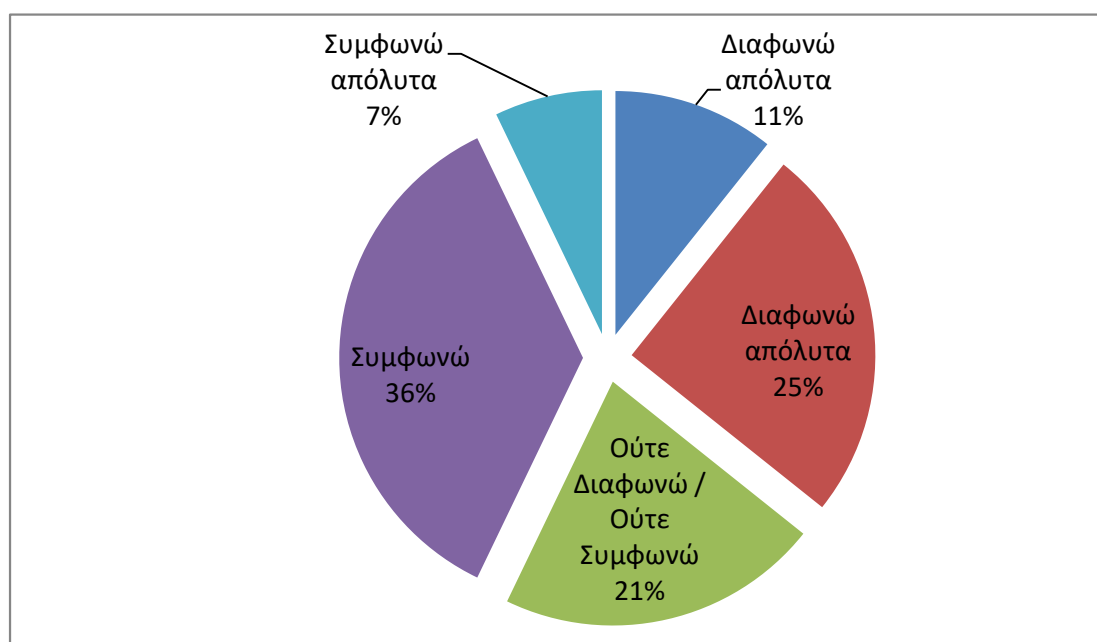
Όσον αφορά το νέο νομοθετικό πλαίσιο και τον τρόπο με τον οποίο αυτό αντιμετωπίζει τους δικηγόρους και το δικαστικό σώμα, οι δικαστικοί δε θεωρούν ότι τίθενται στο περιθώριο καθώς το 39% (11) απάντησε αρνητικά στην ερώτηση. Το 32% (9) ωστόσο, εμφανίζεται ουδέτερο καθώς ούτε διαφώνησε αλλά και συμφώνησε. Τέλος, το 25% (7) αυτών υποστηρίζει ότι τίθενται στο περιθώριο με το νέο νομοθετικό πλαίσιο.

Ερώτηση 6. Το νέο πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση (Ν. 4512/2018) - Απαξιώνει τις Νομικές Σπουδές

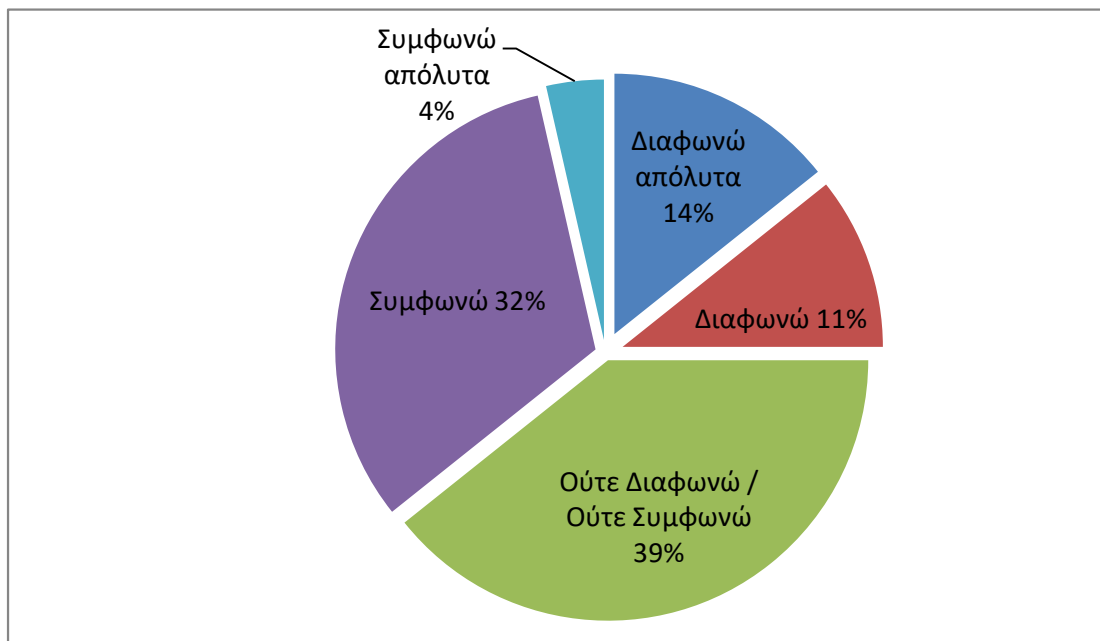
Οι δικαστικοί σύμφωνα και με τις απαντήσεις τους στη σχετικά ερώτηση, φαίνεται ότι συμφωνούν στο ότι το νέο νομοθετικό πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση, απαξιώνει τις νομικές σπουδές. Το 43% (12) απάντησε ότι απλά συμφωνεί, ενώ το 7% (2) ότι συμφωνεί απόλυτα. Ωστόσο ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό της τάξης του 39% (11) δήλωσε ότι διαφωνεί. Τέλος δύο Δικαστικοί δήλωσαν ότι Ούτε διαφωνούν/ Ούτε συμφωνούν με την ερώτηση, και ένας ότι διαφωνεί κάθεται . Ο δικαστικός κόσμος επομένως φαίνεται ότι είναι μοιρασμένος όσον αφορά τον τρόπο που το νέο νομοθετικό πλαίσιο προσεγγίζει τις νομικές σπουδές.

Ερώτηση 6. Το νέο πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση (Ν. 4512/2018) - Θα ξεκαθαρίσει τα βαρυσφορτωμένα πινάκια των Δικαστηρίων

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων συμφωνεί ότι με το νέο νομοθετικό πλαίσιο τα πινάκια των δικαστηρίων θα αποσυμφορηθούν καθώς οι πολίτες θα επιλέγουν να έχουν εναλλακτική λύση. Το 36% (10) δήλωσε ότι συμφωνεί, ενώ το 7% (2) ότι συμφωνεί απόλυτα. Ωστόσο, αρκετοί δήλωσαν ότι διαφωνούν απόλυτα ως προς το ξεκαθάρισμα των πινακίων καθώς το 25% (3) δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα και το 11% (7) ότι απλά διαφωνεί. Τέλος, το 21% (6) εμφανίζεται ουδέτερο απαντώντας ότι ούτε διαφωνεί αλλά ούτε και συμφωνεί.

Ερώτηση 6. Το νέο πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση (Ν. 4512/2018) - Θα αναβαθμίσει το Θεσμό της Δικαστικής επίλυσης των διαφορών

Στην τελευταία ερώτηση του τρίτου μέρους, κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση για το αν πιστεύουν ότι το νέο νομοθετικό πλαίσιο θα αναβαθμίσει το θεσμό της τακτικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα. Η πλειοψηφία παρέμεινε ουδέτερη καθώς το 39% (11) απάντησε ότι ούτε διαφωνεί αλλά ούτε και συμφωνεί σε αυτό. Ωστόσο φαίνεται ότι είναι θετικά διακείμενοι, καθώς το 32% (9) απάντησε ότι συμφωνεί και το 4% (1) ότι συμφωνεί απόλυτα. Ενώ το 11% (3) μόλις απάντησε ότι διαφωνεί και το 14% (4) ότι διαφωνεί απόλυτα.

Κεφάλαιο 8 «Συμπεράσματα της έρευνας»

Η Διαμεσολάβηση είναι μια από τις πολλές σύγχρονες εναλλακτικές μεθόδους επίλυσης των διαφορών. Ως «εναλλακτικός» νοείται ο τρόπος επίλυσης των διαφορών μακριά από τις δικαστικές αίθουσες. Είναι δηλαδή μια διαδικασία – μέθοδος, που δίνει τη δυνατότητα στα εμπλεκόμενα μέρη να επιλύσουν τα ίδια τη διαφορά που έχει προκύψει μεταξύ τους. Ωστόσο, όπως και οι άλλες μορφές επίλυσης των διαφορών που απομακρύνονται από την τακτική δικαιοσύνη, δεν αποσκοπούν στο να αντικαταστήσουν την τακτική δικαιοσύνη. Αντιθέτως σκοπός της είναι να δράσει συμπληρωματικά αλλά και να συμβάλλει στην ταχύτερη και ποιοτικότερη απονομή της δικαιοσύνης.

Ως μέθοδος επίλυσης των διαφορών, η Διαμεσολάβηση, δεν είναι ένας νέος θεσμός στην απονομή δικαιοσύνης. Τρόποι εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, εμφανίστηκαν ήδη από τα χρόνια της πρώτης εμφάνισης του ανθρώπου πάνω στη γη. Στην Ελλάδα, η πρώτη προσπάθεια ένταξης της μεθόδου, έγινε με το Νόμο 3898/2010 που ενσωμάτωσε την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2008/52/EK, στην ελληνική έννομη τάξη.

Ως διαδικασία είναι ευέλικτη, διέπεται από συγκεκριμένες αρχές και δομή ενώ οι Διαμεσολαβητές οφείλουν να τηρούν τους κανόνες δεοντολογίας. Παράλληλα είναι μια διαδικασία εχέμυθη που στηρίζεται στη διάθεση των μερών για επίλυση των διαφορών. Η διαδικασία, η οποία περιγράφεται λεπτομερώς στο αντίστοιχο κεφάλαιο, οδηγεί στη σύνταξη του πρακτικού όπου αναλύονται τα όσα έγιναν αποδεκτά από τις δύο πλευρές ενώ κατατίθεται στη συνέχεια στο αρμόδιο πρωτοδικείο.

Το βασικό ερώτημα και στόχος της έρευνάς μας, είναι η διερεύνηση σε βάθος των απόψεων των ίδιων των δικαστικών σχετικά με το θεσμό της Διαμεσολάβησης αλλά και το μέλλον αυτού. Ο λόγος που επιλέχτηκε το συγκεκριμένο δείγμα, είναι η έλλειψη μιας αντίστοιχης ως τώρα έρευνας, τουλάχιστον στον ελληνικό χώρο.

Αναλύοντας τα συλλεχθέντα στοιχεία, προέκυψαν σημαντικά και χρήσιμα και την έρευνα πορίσματα.

Οι αστικές, εμπορικές, οικογενειακές και εργατικές υποθέσεις και αντιδικίες είναι σύμφωνα με τους δικαστικούς οι τομείς που μπορεί να εισχωρήσει αποτελεσματικά η Διαμεσολάβηση, γεγονός που

επιβεβαιώνεται και από την βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε. Παράλληλα η ταχύτητα με την οποία μπορεί μια υπόθεση – αντιδικία, να επιλυθεί αποτελεί και το βασικό λόγο που οι πολίτες επιλέγουν τη Διαμεσολάβηση έναντι της δικαστικής οδού. Σύμφωνα πάντα με τους ίδιους τους δικαστικούς, το βασικό πλεονέκτημα της Διαμεσολάβησης, είναι η εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος από την πλευρά των αντιδίκων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ένας Διαμεσολαβητής για να είναι επιτυχημένος θα πρέπει να έχει μια σειρά από προσόντα όπως είναι η πειθώ, η εχεμύθεια, η ενσυναίσθηση και η κριτική σκέψη. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά μαζί, πρέπει να τα διαθέτει ένας Διαμεσολαβητής για να είναι επιτυχημένος.

Εν συνεχεία και απαντώντας σε ένα από τα κύρια ερωτήματα της έρευνάς μας, σχετικά με το αν οι δικαστικοί είναι υπέρ ή κατά του θεσμού, προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι οι νεότεροι ηλικιακά δικαστικοί, κατέχοντας τον Γ΄ Βαθμό, είναι λιγότερο θετικοί απέναντι στο θεσμό, σε αντίθεση με τους μεγαλύτερους σε ηλικία Ειρηνοδίκες που φαίνονται πιο αισιόδοξοι για την πορεία της διαμεσολάβησης στη χώρα μας.

Ακόμη ένα βασικό στοιχείο που προέκυψε, αποτελεί η άποψη των δικαστών σχετικά με το μέλλον του θεσμού στην Ελλάδα. Η πλειοψηφία των νεότερων ηλικιακά δικαστικών πιστεύει ότι ως θεσμός σταδιακά θα εκλείψει και θα ατονήσει στη χώρα μας, ενώ αντιθέτως έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι οι μεγαλύτερης ηλικίας δικαστικοί εμφανίζονται περισσότερο αισιόδοξοι για το μέλλον της Διαμεσολάβησης, είτε με την εδραίωσή της είτε με την παράλληλη συνύπαρξή της με το υπάρχον δικαιοσύνη. Αξιοσημείωτη είναι και η διαπίστωση ότι οι άνδρες Ειρηνοδίκες που πήραν μέρος στην έρευνα παρουσιάζονται πιο θετικά διακείμενοι όσον αφορά στο μέλλον του θεσμού και στην ενσωμάτωσή του στην ελληνική κοινωνία (ένας μόνο επί συνόλου οκτώ ανδρών είπε ότι θα ατονήσει ο θεσμός) συγκριτικά με τις γυναίκες, των οποίων οι γνώμες φαίνονται να διίστανται στη μέση (δέκα επί συνόλου 20 γυναικών απάντησαν ότι η διαμεσολάβηση θα ατονήσει). Ακολουθώντας, οι δικαστές, στην πλειοψηφία τους, πιστεύουν ότι η Διαμεσολάβηση θα πρέπει να προηγείται της δικαστικής οδού.

Το δεύτερο βασικό ερώτημα της έρευνάς μας, αφορά το νέο νομοθετικό πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση το Ν. 4512/2018. Οι δικαστές πιστεύουν ότι οι διατάξεις του νέου νόμου, δεν προωθούν αλλά ούτε και ωθούν τους πολίτες προς τη Διαμεσολάβηση έναντι της δικαστικής οδού.

Παράλληλα δε θεωρούν ότι τίθενται στο περιθώριο αλλά ωστόσο πιστεύουν ότι μέσα από το νέο νόμο απαξιώνονται οι νομικές σπουδές.

Εν κατακλείδι, οι δικαστές πιστεύουν ότι η Διαμεσολάβηση θα βοηθήσει ώστε να ξεκαθαρίσει το φορτωμένο πινάκιο των δικαστηρίων αφενός και αφετέρου ότι θα αναβαθμιστεί η δικαστική επίλυση των διαφορών.

Ολοκληρώνοντας την ενδελεχή καταγραφή των απόψεων των Ειρηνοδικών του Ειρηνοδικείου Θεσσαλονίκης σχετικά με τη Διαμεσολάβηση αλλά και το νέο νομοθετικό πλαίσιο, συμπεραίνουμε ότι εμφανίζονται διστακτικοί στην πλειοψηφία απέναντι στο θεσμό. Ωστόσο αναγνωρίζουν ότι αποτελεί ευκαιρία τόσο για την τακτική δικαιοσύνη όσο και για την απονομή δικαιοσύνης εν γένει η υιοθέτηση και η καθιέρωσή της στη συνείδηση των Ελλήνων πολιτών.

Βιβλιογραφία

- Αδάμ Μαγνήσαλη, Σ. (2004). *Έλεγχος και λογοδοσία των αρχών στην αθηναϊκή δημοκρατία*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Αδάμ Μαγνήσαλη, Σ. (2008). *Η απονομή δικαιοσύνης στην Αρχαία Αθήνα (5ος και 4ος π.Χ. αι.)*. Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αντωνέλος, Σ., & Πλέσσα, Ε. (2014). *Διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις*. Αθήνα: Σάκκουλα.
- Αρτινοπούλου, Β. (2010). *Η σχολική Διαμεσολάβηση, Εκπαιδύοντας τους μαθητές στη διαχείριση της βίας και του εκφοβισμού*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Βολιώτης, Σ., (2011) Η εφαρμογή των αρχών της διαπραγμάτευσης στη διαμεσολάβηση, στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου «Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυνοριακές Διαφορές*, Αθήνα: Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη
- Βελισσαροπούλου - Καράκωστα, Ι. (1987). *Θεσμοί της Αρχαιότητας - Ι. Η πόλις*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα .
- Γκουτζιουκώστας, Α. (2001). Ο θεσμός του κοιαίστωρα του ιερού παλατιού: η γέννηση, οι αρμοδιότητες και η εξέλιξή του. *Εταιρεία Βυζαντινών Ερευνών* .
- Γκουτζιουκώστας, Α. (2004). *Η απονομή δικαιοσύνης στο Βυζάντιο (9ος - 12ος αιώνες): τα δικαιοδοτικά όργανα και τα δικαστήρια της πρωτεύουσας*. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.
- Γκουτζιουκώστας, Α. (2016). Η Δικαιοσύνη στο Βυζάντιο. (Γ. Σαραντίδης, Δημοσιογράφος)
- Γλύκατζη - Αρβελέρ, Ε. (2012). *Γιατί το Βυζάντιο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2008). *Study for an evaluatin and implementation of Directive 2008/52EC "the Mediation Directive", Natonal Report of Greece 3.9 Conclusions*.
- Ηλιοπούλου, Φ. (2014). *Η προσάγγιση του τοπίου κατά την ελληνιστική περίοδο με παράδειγμα την Αρχαία Μεσσήνη*. Αθήνα: ΕΜΠ.
- Θεοχάρης, Δ. (2015). *Η Διαμεσολάβηση ως μέσο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών. Κατ' άρθρο ανάλυση και ερμηνεία του Ν.3898/2010*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη .
- Ιωαννίδου - Γρηγορίου, Μ. (1995). Γύρω από την πρώτη μνεία των Θεμάτων στο Θεοφάνη. *Βυζαντιακά 15*, σσ. 223-227.
- Καραγιαννόπουλος, Ι. (1992). *Ιστορία Βυζαντινού Κράτους. Τόμος Α΄*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Βάνιας .

- Καραμπάτσου, Χ. (2018). *Ηλιαία: το δικαστήριο των πολιτών την εποχή των αστικών ρητόρων*. Κομοτηνή: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης .
- Κενέ, Μ. (2008). *Η αντιπροσώπευση ως πολιτικό σύστημα στην ελληνική πόλη - κράτος* . Αθήνα : Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών .
- Κουσουύλης, Σ. (2004). *Διαιτησία Ερμηνεία κατ' άρθρο*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Κωντογιώργης Γ. . (1993). *Πολίτης και Πόλις* . Αθήνα : Παπαζήση .
- Μασουράκης,, Μ., Μητσόπουλος, Μ., & Πρίντσιπας, Θ. (2017). Απονομή Δικαιοσύνης ΣΕΒ. *Οικονομία και Επιχειρήσεις*, σσ. 1-12.
- Μήλιος, Α. (2008). Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Ελλάδα Ι: Από την Αρχαιότητα ως τα Μεταβυζαντινά χρόνια. Στο Α. Μήλιος, *Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Αρχαία Ελλάδα, τόμος Α΄*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Μπιργάλιας, Ν. (2008). Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Αρχαία Ελλάδα. Στο Α. Μήλιος, *Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Ελλάδα Ι: Από την Αρχαιότητα ως τα Μεταβυζαντινά Χρόνια. Τόμος Α΄* (σ. 172). Πάτρα: ΕΑΠ.
- Νίκας, Ν. (1984). *Δικαστικός Συμβιβασμός*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Οικονομόπουλος, Γ. (1937). *Η Διαιτησία κατά το εν Ελλάδι ισχύον δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα
- Οικονομόπουλος, Γ. (1999). *Εισήγηση στη Συντακτική Επιτροπή του ΚΠολΔ, Σχέδιο Πολιτικής Δικονομίας*. Αθήνα.
- Ορφανίδης, Γ. (1986). Η ειρηνική επίλυση των διαφορών - ο συμβιβασμός στην πολιτική δίκη. *Δίκη (4)*, σσ. 3-39.
- Ορφανίδης, Γ. (2001). Εναλλακτικές Μορφές Επίλυσης Διαφορώ. Συμφιλίωση - Διαμεσολάβηση. *Πρακτικά Ερευνητικού Ινστιτούτου Δικονομικών Μελετών*, (σσ. 23-29). Αθήνα.
- Παπαγιάννη, Ε. (1992). *Η νομολογία των εκκλησιαστικών δικαστηρίων της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου σε θέματα περουσιακού δικαίου*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα
- Παπαγιάννη, Ε., Αρναούτογλου, Η., Δημοπούλου, Α., Καραμπέλας, Δ., Λιαρμακόπουλος, Α., Χατζάκης, Ι., και συν. (2015). *Ιστορία Δικαίου*. Αθήνα: ΣΕΑΒ.
- Παπαδημητρίου, Κ. (1992). *Η επίλυση των Συλλογικών Διαφορών Εργασίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Παπαϊωάννου, Γ. (2005). Οι διαδικασίες εξώδικης επίλυσης ιδιωτικών διαφορών ισίως στο πεδίο της προστασίας του καταναλωτή. *ΔΔΕ*, σ. 139.
- Τζα - Γιονκ, Τ. (1991). *Ο Άρειος Πάγος στην Αρχαία Αθήνα* . Ιωάννινα: Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων .
- Τζινοπούλου, Μ. (2007). Διαμεσολάβηση γενικά - Εναλλακτική διαδικασία διευθέτησης μιας υπόθεσης στα δικαστήρια της Κ. Σαζωνίας. *Επιστημονική Επετηρίδα Δ.Σ.Θ.*, p. 170.

- Τσαούση, Α. (2013). *Δίκαιο και Συνεργατικότητα μια νέα προσέγγιση στην κοινωνιολογία του δικαίου*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Τριαντάρη, Σ. (2018). *Από τη σύγκρουση στη Διαμεσολάβηση-Η Διαμεσολάβηση ως στρατηγική και πολιτική της επικοινωνίας*. Θεσσαλονίκη : Εκδοτικός Οίκος Κ και Μ. Αντ. Σταμούλη
- Χαλανούλη, Χ. (2017). *Η διαμεσολάβηση ως οδός της ευθυδικίας*. Αθήνα : Εκδόσεις Σιδέρης.
- Χαμηλοθωρης, Ι. (2011). Η διαμεσολάβηση στην Ελλάδα. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χριστοδούλου, Κ. (2010). Η Οδηγία 2008/52 για τη Διαμεσολάβηση στις ιδιωτικές διαφορές. *Νομικό Βήμα*, σ. 287.
- Χριστοφιλοπούλου, Α. (1986). Τα βυζαντινά δικαστήρια κατά τους αιώνες Ι' - ΙΑ'. *Δίπτυχα 4*.
- Bannink, F. (2007). Solution focused mediation: The future with a difference. *Conflict resolution Quarterly*, p. 167.
- Benjamin, R. (1998). The risks of neutrality - Reconsidering the term and concept. *Mediation News*, p. 373.
- Blohorn - Brenneur, B. (2016). *Η Διαμεσολάβηση για όλους*. Αθήνα : Εκδόσεις Σάκκουλα.
- Brenneur, B. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στη Γαλλία. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση σε Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου* (σσ. 71-86). Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Bresemmer, C. (2014). *Διαμεσολάβηση Μεσολάβηση σε Συγκρούσεις*. Θεσσαλονίκη: Αντιγόνη Κέντρο Πληροφόρησης.
- Brown, J. H., & Marriot, J. A. (1999). *ADR Principles and Practice*. London: Sweet & Maxwell .
- Brown, H., & Marriott, A. (2011). *ADR Principles and Practice*. London: Sweet & Maxwell.
- Clarke, S. (2008). The second civil mediation council national conference. *The future of civil Mediation*, p. 419.
- Cohen, A. (2009). Revisiting against settlement: Some reflections on dispute resolution and public values. *Fordham Law Review*.
- Cot, J. (1972). *International Conciliation*. London.
- Coulson, R. (1996). *ADR Practice Book*. In Wilkinson, & J., New York: John Willey & Sons.
- Fisher, R., & Ury, W. (2012). *Getting to yes*. London: Penguin Books.

- Gulliver, P. (1979). *Disputes and Negotiations: A cross cultural prespective* . New York: Academic Press.
- Harries, J. (1999). *Law and Empire in Late Antiquity* . London: Cambridge.
- Howell-Richardson, P. (2008). Europe's Changing Mediation Landscape . *The In - House Lawyer*, p. 44.
- Lighthman, ,. G. (2011). Δικαστές και Διαμεσολάβηση στην Αγγλία. Στο Ι. Αναστασοπούλου, *Η Διαμεσολάβηση στις Αστικές και Εμπορικές Διαφορές Πρακτικά και Συμπεράσματα του Διεθνούς Σεμιναρίου "Αστική και Εμπορική Διαμεσολάβηση στις Διασυννοριακές Διαφορές*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Mellwrath, M., Villareal, E., & Crafts, A. (2005). Finishing before you start: International Mediation. In L. Barton, *International Litigation Strategies and Practice*. Chicago.
- Mistelis, L. (2006). ADR In England and Wales: A successful case of public private ownership. In N. Alexander, *Global Trends in mediation* (p. 145).
- Ress, F. (1998). *The Facilitator Excellence Handbook: Helping people work creatively and productively together*. San Diego: Pfeiffer.
- Rogers, M., & Ewen, M. (1994). *Mediation: Law, Policy, Practice Lawyers Co-operative Publishing Company*.
- Schwartz, R. (1994). *The Skilled Facilitator: Practical Wisdom for developing effective groups* . San Francisco: Jossey - Bass.
- Stepanovich, T. (1998). The multi - door contract and other possibilities . *Journal on Dispute Resolution* , p. 375.
- Theocharis, D. (2015). *Η Διαμεσολάβηση στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις*. Αθήνα: ΕΚΠΑ.

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

<http://www.diamesolavisi.gov.gr/>

<http://www.kathimerini.gr/>

<https://www.lawspot.gr/>

Παράρτημα

Συμμετοχή σε έρευνα

Φόρμα Συναίνεσης

Ονομάζομαι και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο πρόγραμμα

Σας καλώ να λάβετε μέρος σε μία έρευνα που πραγματοποιώ στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας. Σκοπός μου είναι να διερευνήσω την άποψη των δικαστών σε σχέση με το θεσμό της Διαμεσολάβησης.

Το ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε άντρες και γυναίκες δικαστικούς, είναι προσωπικό για τον καθένα και είναι σημαντικό να συμπληρωθεί ατομικά. Ορισμένες από τις ερωτήσεις αφορούν προσωπικά στοιχεία. Ωστόσο, η συμμετοχή στην έρευνα είναι εθελοντική και έχετε το δικαίωμα να αρνηθείτε να συμμετάσχετε. Επιπλέον, διατηρείτε το δικαίωμα να αποσυρθείτε από την έρευνα οποιαδήποτε στιγμή το θελήσετε. Παρόλα αυτά, θα σας παρακαλούσα να μην το κάνετε, αν δεν συντρέχει σοβαρός λόγος. **Τα στοιχεία αυτά είναι σημαντικά για εμένα.**

Τα δεδομένα από τις απαντήσεις σας είναι αυστηρά προσωπικά. Τα ερωτηματολόγια είναι ανώνυμα και οι απαντήσεις θα αναλυθούν συνολικά για όλους τους συμμετέχοντες και όχι ξεχωριστά για κάθε μεμονωμένο άτομο. Δε θα υπάρχει κανένας τρόπος να καταλάβει κάποιος ποιες είναι οι δικές σας απαντήσεις.

Σας παρακαλώ να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν με ειλικρίνεια. Βεβαιωθείτε ότι έχετε απαντήσει σε όλες τις ερωτήσεις. Δεν υπάρχουν σωστές και λάθος απαντήσεις, αλλά μόνο απαντήσεις που εσείς νιώθετε ότι σας αντιπροσωπεύουν περισσότερο. **Ο χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου υπολογίζεται στα 10'.**

Η συμμετοχή σας στην έρευνα είναι πολύτιμη για μένα. Σας ευχαριστώ θερμά για τον κόπο και το χρόνο που θα αφιερώσετε για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

Εάν έχετε οποιαδήποτε απορία μπορείτε να επικοινωνήσετε μαζί μου στην ηλεκτρονική διεύθυνση
.....

Συμφωνείτε να συμμετάσχετε στην έρευνα; *

Συμφωνώ

* Απαιτείται

ΜΕΡΟΣ Α'

1. Φύλο

Αντρας

Γυναίκα

2. Ηλικία

.....

3. Ιδιότητα / Βαθμός

.....

4. Χρόνος εμπειρίας

.....

ΜΕΡΟΣ Β'

1. Σε ποιες υποθέσεις, κατά τη γνώμη σας, μπορεί να χρησιμοποιηθεί αποτελεσματικά η Διαμεσολάβηση; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Αστικές

Εμπορικές

Οικογενειακές

Σχολικές

Εργατικές

Ιατρικές

Άλλο

2. Για ποιο λόγο, κατά τη γνώμη σας, κάποιος επιλέγει τη Διαμεσολάβηση; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Ταχύτητα επίλυσης της διαφοράς

Εκούσια υπαγωγή

Αμεροληψία

Εμπιστευτικότητα

Επιρροή από ξένες χώρες όπου η διαμεσολάβηση έχει εδραιωθεί στη συνείδηση των πολιτών τους

Η έλξη που ασκεί το νέο και το άγνωστο

Άλλο

☐
☐
☐
☐
☐
☐

3. Ποια προσόντα, κατά τη γνώμη σας, πρέπει να έχει ένας Διαμεσολαβητής; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Ενσυναίσθηση

Εχεμύθεια

Κριτική σκέψη

Πειθώ

Όλα τα παραπάνω

Άλλο

4. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, τα πλεονεκτήματα της Διαμεσολάβησης σε σύγκριση με τη δικαστική επίλυση των διαφορών; (μπορείτε να επιλέξετε περισσότερες από μία απαντήσεις)

Εύκολη πρόσβαση

Εμπιστευτική διαδικασία

Εχεμύθεια

Εξοικονόμηση χρόνου και χρημάτων

Άλλο

ΜΕΡΟΣ Γ΄

1. Είστε υπέρ ή κατά της Διαμεσολάβησης;

Όχι Μάλλον Όχι Ούτε Όχι / Ούτε Ναι Μάλλον Ναι Ναι

2. Πιστεύετε ότι η Διαμεσολάβηση ως θεσμός θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με τη δικαστική λειτουργία;

Όχι Μάλλον Όχι Ούτε Όχι / Ούτε Ναι Μάλλον Ναι Ναι

3. Ποιο κατά τη γνώμη σας, θα είναι το μέλλον του θεσμού στην Ελλάδα;

Θα εδραιωθεί και μέσα στην ελληνική δικαιοσύνη

Θα δρα παράλληλα με την ελληνική δικαιοσύνη

Θα ατονήσει μέχρι να εκλείψει

Άλλο

4. Θα προτιμούσατε πριν από τη δικαστική οδό να έχει προηγηθεί η Διαμεσολάβηση;

Όχι Μάλλον Όχι Ούτε Όχι / Ούτε Ναι Μάλλον Ναι Ναι

5. Σε ποια σημεία. Κατά τη γνώμη σας, θα πρέπει να διορθωθεί η δικαστική επίλυση των διαφορών ώστε να την επιλέγουν οι πολίτες έναντι της Διαμεσολάβησης;

Στην ταχύτητα προσδιορισμού και επίλυσης των υποθέσεων

Στην ταχύτερη έκδοση των αποφάσεων

Στο κόστος (δικαστικά ένσημα, δικαστικά έξοδα κ.α.)

Σε όλα τα παραπάνω

Άλλο

6. Το νέο πλαίσιο για τη Διαμεσολάβηση (Ν. 4512/2018):

Ωθεί τους πολίτες στην επιλογή της Διαμεσολάβησης έναντι της δικαστικής οδού

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε Διαφωνώ / Ούτε Συμφωνώ
Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα

Θέτει στο περιθώριο τους Δικηγόρους και το Δικαστικό Σώμα

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε Διαφωνώ / Ούτε Συμφωνώ
Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα

Απαξιώνει τις Νομικές Σπουδές

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε Διαφωνώ / Ούτε Συμφωνώ
Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα

Θα ξεκαθαρίσει τα βαρυφορτωμένα πινάκια των Δικαστηρίων

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε Διαφωνώ / Ούτε Συμφωνώ
Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα

Θα αναβαθμίσει το Θεσμό της Δικαστικής επίλυσης των διαφορών

Διαφωνώ απόλυτα Διαφωνώ Ούτε Διαφωνώ / Ούτε Συμφωνώ
Συμφωνώ Συμφωνώ απόλυτα

Άλλο